

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ

A.M. 2000147

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2006

Πίνακας Περιεχομένων

Μέρος Α:

Εισαγωγή

1. Οι Γεωργικοί Συνεταιρισμοί και η Αναγκαιότητά τους

1.1. Η έννοια του Συνεταιρισμού και τα είδη των Συνεταιρισμών

1.1.1. Αιτίες Εμφάνισης των Γεωργικών Συνεταιρισμών

1.2. Το Συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα

1.2.1. Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ευρώπη

1.3. Χαρακτηριστικά και Σκοποί των Συνεταιρισμών

1.3.1. Δομή και Λειτουργία των Γεωργικών Συνεταιρισμών

1.3.2. Δραστηριότητες και Ωφέλειες των Συνεταιρισμών

1.3.3. Αδυναμίες και Προβλήματα των Συνεταιρισμών

1.3.4. Συνεταιριστική Ανάπτυξη και Συνεταιριστική Πολιτική

Μέρος Β:

2. Η Αγροτική Πίστη στην Ελλάδα

2.1 Συνεταιρισμοί, οικονομία και Αγροτική Πίστη

2.1.1 Η Σημασία της Αγροτικής Πίστης

2.2 Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος και Υπουργείο Γεωργίας

2.2.1. Ο ρόλος του Τραπεζικού Συστήματος

2.2.2. Ο ρόλος των Νέων Θεσμών Πίστης

2.3. Τρόποι Χρηματοδότησης των Γεωργικών Συνεταιρισμών

2.3.1. Η Δανειακή Κατάσταση των Γεωργικών Συνεταιρισμών

2.3.2. Τα Χρέη των Συνεταιρισμών

2.3.3. Μελλοντικές Κατευθύνσεις

3. Συμπεράσματα

4. Βιβλιογραφία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βασικός άξονας της ελληνικής οικονομίας αποτελούσε πάντοτε ο αγροτικός τομέας. Οι αγρότες αποσκοπώντας στη βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής τους θέσης δημιούργησαν τους γεωργικούς συνεταιρισμούς.

Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν ουσιαστικά στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και ιδιαίτερα στην αγροτική οικονομική ανάπτυξη με τις διάφορες οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν.

Στόχος της εργασίας αυτής είναι η διερεύνηση του τρόπου χρηματοδότησης των γεωργικών συνεταιρισμών καθώς και η καταγραφή των βασικών χαρακτηριστικών και προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο θεσμός αυτός στην Ελλάδα.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος της εργασίας παρουσιάζονται οι ορισμοί που έχουν κατά καιρούς δοθεί για τον αγροτικό συνεταιρισμό. Επίσης, παραθέτονται τα χαρακτηριστικά των αγροτικών συνεταιρισμών, οι δραστηριότητες τους, οι ωφέλειές τους, οι αιτίες που συντέλεσαν στην δημιουργία τους καθώς και οι αδυναμίες του θεσμού αυτού. Τέλος γίνεται αναφορά στην συνεταιριστική ανάπτυξη και πολιτική καθώς επίσης και στην κατάσταση που επικρατεί στον τομέα των αγροτικών συνεταιρισμών σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας αναλύεται η έννοια της Αγροτικής Πίστης στην Ελλάδα, ο ρόλος του τραπεζικού συστήματος και ο ρόλος των νέων θεσμών Πίστης. Επιπροσθέτως, παραθέτονται οι τρόποι με τους οποίους χρηματοδοτούνται οι γεωργικοί συνεταιρισμοί της χώρας, η δανειακή τους κατάσταση καθώς και τα χρέη τους. Τέλος, γίνονται προτάσεις για μελλοντικές ενέργειες οι οποίες θα ωφελούσαν τους γεωργικούς συνεταιρισμούς της χώρας.

1. Οι Γεωργικοί Συνεταιρισμοί και η Αναγκαιότητά τους

1.1. Η έννοια του Συνεταιρισμού και τα είδη των Συνεταιρισμών

Πολλοί και διάφοροι ορισμοί έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς από διάφορους επιστήμονες για την έννοια του συνεταιρισμού. Η διαφοροποίηση τους βασικά οφείλεται στο γεγονός ότι ο καθένας από αυτούς δίνει έμφαση σε διαφορετικά χαρακτηριστικά ή σκοπούς του συνεταιρισμού.

Ο Νόμος 602/1915, "Περί Συνεταιρισμών" ορίζει ότι: "Ο συνεταιρισμός είναι εταιρεία, η οποία έχει κεφάλαιο μεταβλητό, αποτελείται από συνεταίρους των οποίων ο αριθμός είναι επίσης μεταβλητός και επιδιώκει με την συνεργασία των συνεταίρων την προαγωγή της ιδιωτικής οικονομίας καθενός από αυτούς"¹.

Από τον νόμο 1775/10-9-1947, οι συνεταιρισμοί ορίζονται ως εταιρείες με κύριους σκοπούς τη μείωση του κόστους και της τιμής πώλησης ορισμένων αγαθών ή υπηρεσιών, προς όφελος των μελών τους με την βελτίωση της εμπορικής ποιότητας των προϊόντων που διακινούν. Οι συνεταιρισμοί ενεργοποιούνται σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα στη διαχείριση τους, χωρίς διακρίσεις ανάλογα με το χρόνο εγγραφής. Δεν πρέπει να εξυπηρετούνται τρίτα πρόσωπα από τους συνεταιρισμούς, εκτός αν το επιτρέπουν ειδικοί νόμοι².

Από το νόμο 516/27-6-1972, προσδιορίζεται ότι οι γεωργικοί συνεταιρισμοί και οι ενώσεις τους αποτελούν μια ειδική κατηγορία εταιριών διαφορετική από την αστική και την εμπορική εταιρεία. Έχουν νομική προσωπικότητα και πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα. Σκοπός τους είναι η από κοινού χρησιμοποίηση όλων των μέσων για τη

¹ ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

² ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΔΑΣΚΑΛΟΥ, ΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ 1992

διευκόλυνση, την ανάπτυξη και τη βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας των γεωργών³.

Ο Νόμος 1541/1985 ορίζει ότι: Αγροτικός συνεταιρισμός είναι εκούσια ένωση αγροτών, με σκοπό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη, με την ισότιμη συνεργασία και την αμοιβαία βοήθεια των μελών, μέσα σε μια κοινή επιχείρηση. Είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και έχει εμπορική ιδιότητα⁴.

Ο Νόμος 2810/2000 ορίζει ως εξής τον συνεταιρισμό: Η Αγροτική Συνεταιριστική οργάνωση είναι αυτόνομη ένωση προσώπων, η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει, με την αμοιβαία βοήθεια των μελών της την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, μέσω μιας συνιδιοκτητής και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης⁵.

Ο Θεόδωρος Τζωρτζάκης, γνωστός Έλληνας συνεταιριστής, δίνει τον εξής ορισμό: "Ο συνεταιρισμός είναι όργανο αυτοβοήθειας ασθενών οικονομικά προσώπων, δημιουργούμενος με την ένωση των μικρών, κατά μέρος δυνάμεων σε μια μεγάλη ομοειδή δύναμη που τίθεται στη διάθεση του καθενός για την καλύτερη άσκηση της επαγγελματικής και οικιακής οικονομίας"⁶.

Ο καθηγητής Διονύσης Μαυρόγιαννης, ορίζει ότι: "Ο συνεταιρισμός είναι μια ελεύθερη ένωση προσώπων που ασκούν ομοειδή οικονομική επιχείρηση ή είναι της ίδιας κοινωνικής κατηγορίας (αγρότες, καταναλωτές κ.α.) και αποβλέπει στην προαγωγή της οικονομίας των μελών του, έχει δημοκρατικό χαρακτήρα και μορφωτική αποστολή για τα μέλη του"⁷.

Ο Marvin A. Schaars, δίνει τον εξής ορισμό: "Ο συνεταιρισμός είναι μια επιχείρηση που αποκτάται και ελέγχεται εθελοντικά από τα μέλη του και

^{3,4} ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΔΑΣΚΑΛΟΥ, ΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ 1992

^{5,6,7} ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

λειτουργεί από αυτούς και γι' αυτούς σε βάση μη κερδοσκοπική ή στο κόστος⁸.

Η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση ορίζει ότι: "Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων, που συγκροτείται εθελοντικά, για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεων τους, δια μέσου μιας συνιδιοκτητής και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης"⁹.

Είναι γεγονός πως όλοι σχεδόν οι ορισμοί του συνεταιρισμού δεν είναι πλήρεις κι αυτό γιατί υπάρχουν τόσα πολλά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή σκοποί του συνεταιρισμού που αν τυχόν αναφερθούν θα καταστήσουν μακροσκελή τον ορισμό του και συνεπώς πρακτικά αχρησιμοποίητο.

Σχετικά με τα είδη των συνεταιρισμών, στην Ελλάδα σύμφωνα με την επίσημη νομοθεσία, διακρίνονται σε δύο γενικές κατηγορίες: στους ελεύθερους και στους αναγκαστικούς συνεταιρισμούς. Οι ελεύθεροι συνεταιρισμοί δημιουργούνται από τους αγρότες με την ελεύθερη συγκατάθεση και συμμετοχή τους σε αυτούς. Ενώ οι αναγκαστικοί συνεταιρισμοί δημιουργούνται με την υποχρεωτική συμμετοχή όλων ή ορισμένου αριθμού των μελών τους.

Τα είδη των αγροτικών συνεταιρισμών που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι τα εξής:

Α. Οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι δημιουργούνται για την ικανοποίηση των πιστωτικών αναγκών των αγροτών, κυρίως με δάνεια που λαμβάνουν από τις τράπεζες. Επίσης, δέχονται καταθέσεις των μελών τους τις οποίες δανείζουν σε άλλα μέλη τους ή ενεργούν άλλες εργασίες, όπως προμηθευτικές, από κοινού συγκεντρώσεις και διαθέσεις των προϊόντων, παραγωγικές κ.α.

^{8,9} ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

Β. Οι παραγωγικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι ασχολούνται με την επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων και τη μεταποίησή τους σε άλλα έτοιμα και με άλλες παραγωγικές εργασίες, όπως με την κοινή καλλιέργεια της γης κ.τ.λ.

Γ. Οι προμηθευτικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι προμηθεύουν στα μέλη τους είδη γεωργικής χρήσης και είδη οικιακής χρήσης. Είναι, δηλαδή, οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί στην ύπαιθρο.

Δ. Οι συνεταιρισμοί πώλησης αγροτικών προϊόντων, οι οποίοι συγκεντρώνουν και πωλούν για λογαριασμό των μελών τους τα προϊόντα τους.

Ε. Οι διάφοροι συνεταιρισμοί, στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται όλοι οι άλλοι συνεταιρισμοί, οι οποίοι δεν μπορούν να καταταγούν σε μια από τις προηγούμενες κατηγορίες. Οι συνεταιρισμοί αυτοί είναι οι εγγειοβελτιωτικοί, οι υγειονομικοί, οι αλληλοασφαλιστικοί, οι ενοικίασης και αγοράς χωραφιών και λιβαδιών, οι χειροτεχνικοί, υπηρεσιών, αλιευτικοί κ.τ.λ.¹⁰

¹⁰ Π.Σ. ΑΒΔΕΛΙΔΗ, ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1986

1.1.1. Αιτίες Εμφάνισης των Γεωργικών Συνεταιρισμών

Μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, ο αγροτικός παραγωγικός εξοπλισμός βρέθηκε κατεστραμμένος λόγω των επιτάξεων, στα αγροτικά νοικοκυριά έμειναν γέρικα ζώα, χαλασμένα κάρα και άχρηστα γεωργικά εργαλεία και τέλος τα παραγωγικά εφόδια καταναλώνονταν από τις εγκαταλειμμένες και ορφανεμένες οικογένειες. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να μένουν πολλές εκτάσεις παραγωγικής γης ακαλλιέργητες και η αγροτική παραγωγή να μειωθεί σημαντικά ώστε να μην είναι αρκετή να θρέψει τον πληθυσμό της Ελλάδας, στον οποίο, το 1922, προστέθηκαν 1.200.000 πρόσφυγες από τη Μ. Ασία. Το σύνολο αυτών των προβλημάτων, σε συνδυασμό με τους αγώνες των αγροτών για την απαλλοτρίωση της τσιφλικάδικης γης, συνέβαλαν στην αγροτική μεταρρύθμιση που έγινε την περίοδο 1923 – 1937, η οποία είχε σαν συνέπεια τη δημιουργία των ευνοϊκών συνθηκών (αύξηση του αριθμού των μικροκληρούχων αγροτών που έχουν ανάγκη πιστώσεων για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας) για την επέκταση των συνεταιρισμών.¹¹

Η Ελληνική αγροτική οικονομία παρουσιάζει μια σειρά από ιδιορρυθμίες, αυτές είναι ο μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος, η μικρή αγροτική παραγωγή, η καθυστερημένη οργάνωση της παραγωγής και της αξιοποίησης της, το αρκετά χαμηλό αγροτικό εισόδημα κ.α.

Η λύση του αγροτικού παραγωγικού συνεταιρισμού για την από κοινού εκμετάλλευση της γης, είναι η πιο αποτελεσματική για τη μετατροπή της μικρής αγροτικής παραγωγής σε μεγάλη, χωρίς τη διάλυση των μικρών και μεσαίων αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Με το συνεταιρισμό θα μπορέσει να διατηρηθεί η μεγάλη πλειοψηφία των μικρών και μεσαίων

¹¹ ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΟΡΔΙΟΣ 1993

αγροτικών εκμεταλλεύσεων και να αποφευχθεί η δημιουργία προβλήματος μαζικής ανεργίας του πλεονάζοντος ενεργού πληθυσμού, που θα προκύψει από τη διάλυση αυτών των εκμεταλλεύσεων.¹²

Με τον αγροτικό συνεταιρισμό δεν λύνεται μόνο το πρόβλημα της μετατροπής της μικρής αγροτικής παραγωγής σε μεγάλη, αλλά και το πρόβλημα της αξιοποίησης της. Ο συνεταιρισμός καλύπτει όλο το κύκλωμα της παραγωγής, της μεταποίησης και της διάθεσης της αγροτικής παραγωγής. Ο συνεταιρισμός αποκτώντας τα αναγκαία μέσα μπορεί να συγκεντρώνει τα προϊόντα των μελών του, να τα εναποθηκεύει και να διαχειρίζεται αυτός τη διάθεση τους για λογαριασμό των μελών του τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική αγορά¹³.

Υπάρχουν κι άλλες αιτίες εμφάνισης των αγροτικών συνεταιρισμών. Ο συνεταιρισμός αρχικά λειτούργησε ως μέσο άμυνας ενάντια στις επιπτώσεις των καπιταλιστικών νόμων και αργότερα σε σταθερές οικονομικοκοινωνικές συνθήκες ως οικονομική επιχείρηση με κοινωνικό χαρακτήρα που έχει στόχο τη μείωση του κόστους. Επίσης, η ομαλή διεξαγωγή της οικονομικής και κοινωνικής ζωής απαιτεί την παραγωγή αγροτικών προϊόντων απαραίτητη για τη διατροφή του πληθυσμού. Οι κατάλληλες ποσότητες και ποιότητες των προϊόντων αυτών έχουν ως βάση την παραγωγική δύναμη του αγροτικού τομέα που πρέπει να αναπτύσσεται σε τέτοιο βαθμό ώστε να εξασφαλίζει την αυτοδυναμία της κάθε χώρας σε τρόφιμα.

Ακόμα, κάθε βήμα της τεχνικής προόδου προκαλεί αλλαγές στην αγροτική οικονομία μεταβάλλοντας το ελάχιστο όριο στην καλλιεργούμενη έκταση γης και εξασφαλίζοντας υψηλή αποδοτικότητα εκείνων των παραγόντων που συμβάλλουν στην παραγωγή.

^{12, 13} Π. ΑΒΔΕΛΙΔΗ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ, ΑΘΗΝΑ 1989

Η οικονομική και κοινωνική θέση του αγρότη υπονομεύεται από τους νόμους της συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης του κεφαλαίου, από τις επιπτώσεις της μείωσης της απασχόλησης, από την τεχνολογία που απαιτεί μεγάλη παραγωγή, από τις απαιτήσεις για εξειδίκευση της εργατικής δύναμης και της παραγωγής.

Υπό αυτές τις συνθήκες οι αγρότες δημιουργούν αγροτικούς συνεταιρισμούς στους διάφορους τομείς της οικονομικής διαδικασίας που έχουν παραγωγικό και μη παραγωγικό χαρακτήρα¹⁴.

Η προσέλκυση των αγροτών στους συνεταιρισμούς πρέπει να αποδοθεί και σε λόγους κοινωνικούς, όπως είναι η παροχή υπηρεσιών στα μέλη τους χωρίς το στόχο του κέρδους, αλλά και η δυνατότητα δημοκρατικής συμμετοχής στη διοίκησή τους. Το ενδιαφέρον των πλατιών μαζών καθορίζεται και από την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, επειδή δίνει στους μικρούς αγρότες τη μοναδική, ίσως, δυνατότητα απόκτησης και χρήσης ακριβών μηχανημάτων¹⁵.

Τέλος, βασικός παράγοντας στην εδραίωση και ενίσχυση του συνεταιριστικού θεσμού παραμένει πάντα το κράτος. Στις χώρες εκείνες όπου οι συνεταιρισμοί στο πρώτο στάδιο ανάπτυξης τους έτυχαν της υποστήριξης του κράτους και των κρατικών οργανισμών, δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες συνθήκες για τη λειτουργία των συνεταιριστικών κινημάτων. Όμως, πολλές είναι οι χώρες όπου με την αντισυνεταιριστική πολιτική και την ψήφιση νόμων που δεν ευνοούσαν τους συνεταιρισμούς, ο θεσμός υποβιβάστηκε.

¹⁴¹⁵ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ: ΘΕΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΑΘΗΝΑ 1990. (Σ. ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΑΚΗ – ΜΠΕΒΕΡΑΚΟΥ)

1.2. Το Συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα

Σχήματα συνεργασίας υπήρχαν από την Ομηρική και Μινωική εποχή μέχρι την εποχή του Σόλωνα, που αναγνώρισε με νόμο το δικαίωμα της ομαδικής εκτέλεσης εργασιών.

Οι αμφικτιονίες της αρχαίας Ελλάδας (Δήλου, Θερμοπυλών, Δελφών κ.α.), παρά το θρησκευτικό χαρακτήρα τους, ήταν μια μορφή γενικής συνέλευσης που προωθούσε την πολιτική και οικονομική συνεργασία μεταξύ των ανεξάρτητων πόλεων.

Η από τους αρχαίους χρόνους άσκηση του εμπορίου δια της θαλάσσιας οδού, η συνεργασία άρχιζε με την κατασκευή των πλοίων, συνεχιζόταν με την κίνηση τους δια κωπηλασίας και ολοκληρωνόταν με την άφιξη του εμπορικού φορτίου, από το οποίο αντλούσαν την αμοιβή τους όλοι οι συνεργαζόμενοι, συμμετέχοντας και στους κινδύνους.

Στην βυζαντινή περίοδο και αργότερα, κατά την τουρκοκρατία, στον ελληνικό χώρο επικράτησε η συνεργασία με τη μορφή των επαγγελματικών ενώσεων και σωματείων, γνωστών ως συντεχνιών. Εκτός από τη μορφή των συντεχνιών, που είχε εφαρμογή στα χειροτεχνικά κυρίως επαγγέλματα ένα πλήθος παραδοσιακών μορφών συνεργασίας βασισμένων στα έθιμα και όχι σε γραπτούς κανόνες, παρατηρήθηκαν σε διάφορες περιοχές¹⁶.

Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα της Ελλάδας, με τη σύγχρονη μορφή του, θεωρείται ότι αρχίζει το 1900, με την ίδρυση του αγροτικού συνεταιρισμού του Αλμυρού, που ονομαζόταν "Μετοχικός Γεωργικός Σύλλογος Αλμυρού". Πριν από αυτόν έγιναν κι άλλες προσπάθειες, με όχι όμως και τόσο μεγάλη επιτυχία, όπως το 1870 στην Αθήνα, το 1879 στην Κύμη της Εύβοιας, το 1885 στη Σπάρτη και αλλού. Ακόμη πιο

¹⁶ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΔΑΣΚΑΛΟΥ, ΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ. ΑΘΗΝΑ 1992

νωρίς, το 1780, ιδρύεται ο συνεταιρισμός Αμπελακίων Θεσσαλίας που από πολλούς ονομάστηκε “Κοινή Συντροφιά Αμπελακίων” και που κατά ορισμένους συγγραφείς θεωρείται ως ο πρώτος συνεταιρισμός στον κόσμο, διότι οι αρχές του πλησίαζαν σημαντικά προς τις σύγχρονες αρχές του συνεργατισμού. Πάντως, την περίοδο αυτή το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα ήταν περιορισμένο και προχωρούσε με πολύ αργό ρυθμό, γιατί ούτε συνεταιριστική νομοθεσία υπήρχε που να διευκόλυνε την ίδρυση συνεταιρισμών, ούτε το μορφωτικό επίπεδο των πολλών αγροτών με μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις βοηθούσε στη συνεταιριστική δράση τους.¹⁷

Έτσι, ως το 1913 υπήρχαν 87 αγροτικοί συνεταιρισμοί και 10 αστικοί συνεταιρισμοί. Ως το 1915, που δημοσιεύτηκε ο νόμος 602 “περί συνεταιρισμών”, ο οποίος ψηφίστηκε στις 31-12-1914 είχαν ιδρυθεί συνολικά 152 αγροτικοί συνεταιρισμοί. Μετά την ψήφιση του νόμου αυτού αρχίζει ένας έντονος ρυθμός ανάπτυξης των συνεταιρισμών στη χώρα μας. Πράγματι, το 1922 φθάνουν στους 1.815. Ο ρυθμός δημιουργίας αγροτικών συνεταιρισμών γίνεται ακόμη ταχύτερος, μετά την αγροτική μεταρρύθμιση το 1923, με ρεκόρ το έτος 1925, οπότε ιδρύθηκαν 1.433 συνεταιρισμοί¹⁸.

Μετά το 1914 και μάλιστα μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο δημιουργήθηκαν σπουδαίες συνεταιριστικές οργανώσεις (κοινοπραξίες, Εταιρείες κ.τ.λ.), οι οποίες μπήκαν αποφασιστικά στη μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων, καθώς και σε ασφαλιστικές εργασίες, οι σημαντικότερες είναι οι εξής:

1. ΚΥΔΕΠ, η οποία ιδρύθηκε το 1940 και ασχολούνταν με τη διακίνηση εγχώριων προϊόντων.
2. ΣΕΚΕ, η οποία ιδρύθηκε το 1947 και ασχολείται με την εμπορία του καπνού.

^{17, 18} ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

3. ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ, η οποία ιδρύθηκε το 1949 και ασχολείται με την εμπορία του ελαιόλαδου.
4. ΕΛΒΙΖ, η οποία ιδρύθηκε το 1963 και προβαίνει στην παραγωγή ζωοτροφών.
5. ΣΕΚΑΠ, η οποία ιδρύθηκε το 1975 και ασχολείται με την παραγωγή τσιγάρων.
6. ΣΕΒΑΘ, η οποία ιδρύθηκε το 1975 και ασχολείται με τη μεταποίηση οπωροκηπευτικών στη Θράκη.
7. ΣΥΝΕΔΙΜ, που ιδρύθηκε το 1981, αποσκοπεί κύρια στην εξυπηρέτηση των συνεταιριστικών οργανώσεων για τη μεταφορά προϊόντων τους στο εξωτερικό.
8. ΣΥΝΕΔΙΑ, που ιδρύθηκε το 1981 και έχει ως βασική αποστολή της κάθε είδους προβολή των συνεταιριστικών αγροτικών προϊόντων.
9. ΣΥΝΕΛ, η οποία ιδρύθηκε το 1981, αποσκοπεί κυρίως στον πλήρη, έγκαιρο και με χαμηλές τιμές εφοδιασμό της ελληνικής γεωργίας με λιπάσματα.
10. Η "ΔΩΔΩΝΗ", αγροτική βιομηχανία προϊόντων γάλακτος, με έδρα τα Ιωάννινα.
11. ΣΥΝ.ΒΙΟ.ΣΙ, που ασχολείται με την παραγωγή σιτηρών και άλλων συναφών προϊόντων, με έδρα τις Σέρρες.
12. Η ΚΑΪΡ, οινοποιητική βιομηχανία της Ρόδου.

Από αυτές, κάποιες έχουν ήδη διαλυθεί ¹⁹.

¹⁹ ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

1.2.1. Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ευρώπη

Το συνεταιριστικό κίνημα ξεκίνησε στην Ευρώπη την περίοδο της Βιομηχανικής Επανάστασης. Λόγω, όμως, των διαφορετικών ιστορικών συνθηκών της ανάπτυξης και των διαφορών ανάμεσα στις σχέσεις κράτους και συνεταιρισμών το νομικό καθεστώς που διέπει τις συνεταιριστικές οργανώσεις διαφέρει από χώρα μέλος σε χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΔΑΝΙΑ

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των συνεταιρισμών της Δανίας είναι ότι δεν υπάρχει ειδικός Συνεταιριστικός Νόμος, που να διέπει τη δημιουργία και τη λειτουργία τους.

Παρόλα αυτά διαθέτει ένα από τα πιο αναπτυγμένα συνεταιριστικά κινήματα σε όλον τον κόσμο.

Το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα των αγροτικών συνεταιρισμών της Δανίας είναι ότι έχουν αναπτυχθεί κλαδικά, δηλαδή κατά κλάδο παραγωγής και λειτουργικά καλύπτουν ολόκληρη τη χώρα ή το λιγότερο μια μεγάλη περιφέρεια.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Όλοι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί της Ολλανδίας είναι απλού σκοπού, δηλαδή πραγματοποιούν μία μόνο δραστηριότητα και μάλιστα ενός προϊόντος ή μιας ομάδας συγγενών προϊόντων. Συνέπεια αυτής της μορφής των αγροτικών συνεταιρισμών είναι το φαινόμενο του

πολλαπλού μέλους, δηλαδή οι γεωργοί είναι συχνά μέλη σε περισσότερους από έναν συνεταιρισμό. Κατά κανόνα, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ολλανδία οργανώνονται σε Κεντρικές Οργανώσεις κατά κλάδο παραγωγής.

ΓΑΛΛΙΑ

Οι Γαλλικοί συνεταιρισμοί λειτουργούν σήμερα βάσει Ειδικού Συνεταιριστικού Νόμου. Οι συνεταιρισμοί της Γαλλίας είναι οργανωμένοι σε μορφή πυραμίδας.

Η κορυφαία συνεταιριστική οργάνωση της Γαλλίας ονομάζεται Εθνική Συνομοσπονδία Ασφαλίσεων, Συνεταιρισμών και Αγροτικής Πίστης²⁰.

ΒΕΛΓΙΟ

Οι συνεταιρισμοί στο Βέλγιο δημιουργήθηκαν σαν προέκταση του αγροτικού συνδικαλιστικού κινήματος. Στο Βέλγιο δεν υπάρχει ειδική συνεταιριστική νομοθεσία.

Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Στη Μεγάλη Βρετανία δεν υπάρχει ιδιαίτερη συνεταιριστική νομοθεσία. Οι συνεταιριστικές οργανώσεις οργανώνονται σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς και σε κλαδικές ομοσπονδίες.

²⁰ ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Οι συνεταιρισμοί στην Ιρλανδία λειτουργούν με βάση τον νόμο του 1893 περί Ενώσεων Βιομηχανιών και Μέριμνας. Οι συνεταιρισμοί είναι οργανωμένοι σε δύο επίπεδα, στους πρωτοβάθμιους αγροτικούς συνεταιρισμούς και στο πρωτοβάθμιο επίπεδο, την Εθνική Ομοσπονδία.

ΙΤΑΛΙΑ

Στην Ιταλία υπάρχει μια ομοσπονδία και 3 εθνικές συνεταιριστικές ομοσπονδίες, το νομικό πλαίσιο λειτουργίας τους καθορίζεται από τον Αστικό Κώδικα του 1942.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στο Λουξεμβούργο οργανώνονται οριζόντια στην Κεντρική Συνδικαλιστική Οργάνωση των αγροτών, το νομικό πλαίσιο των συνεταιρισμών καθορίζεται από το διάταγμα της 17 Σεπτεμβρίου του 1945.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στην Γερμανία οι συνεταιριστικές οργανώσεις αρθρώνονται σε τρία επίπεδα, σε τοπικό, σε ομοσπονδιακό και σε εθνικό. Το νομικό πλαίσιο των συνεταιρισμών θεσπίστηκε το 1889 και τροποποιήθηκε το 1947.

ΣΟΥΗΔΙΑ

Στην Σουηδία ιδιαίτερα οι αγροτικοί συνεταιρισμοί παίζουν αποφασιστικό ρόλο στην οικονομική ζωή της χώρας. Περισσότερο από τα 20% της αγροτικής παραγωγής πραγματοποιείται μέσω των αγροτικών συνεταιρισμών⁷¹.

⁷¹ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1987

1.3. Χαρακτηριστικά και Σκοποί των Συνεταιρισμών

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των συνεταιρισμών είναι ότι ο συνεταιρισμός αποτελεί ένωση προσώπων και όχι κεφαλαίων, αποτελεί προέκταση και συμπλήρωση αυτοτελών οικονομιών. Επίσης, παρέχει απόλυτη ελευθερία στην οργάνωση και την ανάπτυξη των επί μέρους οικονομιών, πελάτες του συνεταιρισμού είναι τα ίδια τα μέλη του (οι συνέταιροι), δεν δημιουργεί κέρδη για αυτά, διανέμει τα πλεονάσματα στα μέλη του και τους παρέχει ίσα δικαιώματα στην άσκηση της διοικήσεως του. Οι συνεταιρισμοί είναι οικονομικές οργανώσεις, συγκροτούνται εθελοντικά, είναι δημοκρατικά διοικούμενες επιχειρήσεις και οι σκοποί τους είναι ταυτόχρονα οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί²².

Σε αυτά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των συνεταιρισμών προστέθηκαν και οι σημερινές καινοτομίες, όπου είναι, η επέκταση των δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού σε όλο το κύκλωμα της παραγωγής. Οι καθαρά οικονομικές επιδιώξεις του συνεταιρισμού, όπου είναι, η επέκταση της παροχής υπηρεσιών σε τρίτους, η συνεργασία των συνεταιρισμών με άλλους οργανισμούς συμμετέχοντας στην ίδρυση ανώνυμων και άλλης μορφής εταιρειών και η μετατροπή της μορφής του συνεταιρισμού σε εμπορική όπως η δημιουργία Super Market²³.

Συνεταιριστικές αρχές ή συνεταιριστικοί κανόνες ονομάζονται οι κατευθυντήριες οδηγίες για την ίδρυση, οργάνωση, διοίκηση, διαχείριση και λειτουργία των συνεταιρισμών.

Οι αρχές αυτές είναι:

Α. Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή, ανοιχτή σε όλα τα άτομα.

²² ²³ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΖΑΧΑΡΗ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ ΑΘΗΝΑ 1991

Β. Δημοκρατική διοίκηση των συνεταιρισμών, που διοικούνται και ελέγχονται από τα μέλη τους.

Γ. Οικονομική συμμετοχή των μελών.

Δ. Αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών από το κράτος, τα κόμματα και άλλους φορείς.

Ε. Συναλλαγές πάντοτε τοις μετρητοίς.

Στ. Αμοιβή του κεφαλαίου σε ύψος όχι μεγαλύτερο από τον καθιερωμένο τόκο.

Ζ. Το αλληλέγγυο της ευθύνης των συνεταίρων.

Η. Εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση στα αιρετά και υπαλληλικά στελέχη του.

Θ. Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών.

Ι. Ενδιαφέρον για την κοινότητα μέσα στην οποία λειτουργούν²⁴.

Ο βασικός σκοπός των συνεταιρισμών είναι η ευημερία των μελών τους, δηλαδή η βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής θέσης τους και αναλύεται στους εξής επιμέρους σκοπούς:

1. Μεγιστοποίηση των ωφελειών, με την επίτευξη υψηλότερων τιμών και μεγαλύτερων ποσοτήτων πώλησης των αγροτικών προϊόντων των παραγωγών – μελών του συνεταιρισμού, αυξάνονται έτσι τα εισοδήματά τους.
2. Ελαχιστοποίηση των δαπανών παραγωγής ή και προσφοράς υπηρεσιών των συνεταιρισμών προς τα μέλη τους, με την μείωση του κόστους μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων τους και τη διάθεση γεωργικών εφοδίων σε χαμηλές τιμές.
3. Προσφορά περισσότερων υπηρεσιών στα μέλη τους.
4. Προσφορά καλύτερων υπηρεσιών στα μέλη τους.
5. Εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης στα μέλη τους.

²⁴ ΧΡΗΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

6. Διαφύλαξη της υγείας των καταναλωτών, με τη διάθεση σε αυτούς αγνών και ανόθευτων προϊόντων.

7. Ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου των μελών τους²⁵.

Ο συνεταιρισμός είναι μέσο άμυνας αλλά και επίθεσης των οικονομικά αδύναμων μελών της κοινωνίας και γενικότερα εκείνων που αποδέχονται αυτό το σχήμα οικονομικής οργάνωσης. Είναι ένα σύνεργο που ευνοεί τις προσπάθειες για απελευθέρωση από το μοιρολατρικό προκαθορισμό, σύμφωνα με τον οποίο το οικονομικό επίπεδο είναι ο κυρίαρχος καθοριστικός παράγων του κοινωνικού και πολιτιστικού επιπέδου.

Το μέλλον και η προοπτική ενός καλύτερου αύριο, η ελπίδα για την προοδευτική απαγκίστρωση από τις καθημερινές πιεστικές δυσκολίες και ανάγκες πρέπει να κατευθύνουν κάθε συνεταιριστική πρωτοβουλία. Είναι επιβεβλημένο, λοιπόν, με το έργο του συνεταιρισμού να εξυπηρετούνται οι άμεσα ενδιαφερόμενοι και ταυτόχρονα αυτό το έργο να είναι μακρόπνοο.

Οι διαφορές στις φάσεις οικονομικής ανάπτυξης που διανύουν οι διάφορες κοινωνίες, μπορεί να επιβάλλουν ειδικές προσαρμογές στο συνεταιρισμό. Πάντοτε όμως, αυτές θα πρέπει να είναι τακτικής μορφής και να μην παρεκκλίνουν από τους θεμελιώδεις και αμετακίνητους στρατηγικούς στόχους, που είναι η προετοιμασία ενός καλύτερου μέλλοντος με αυτενέργεια και αλληλοβοήθεια²⁶.

²⁵ ΧΡΗΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

²⁶ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΔΑΣΚΑΛΟΥ, ΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ 1992

1.3.1. Δομή και Λειτουργία των Γεωργικών Συνεταιρισμών

Όταν λέμε δομή ή διάρθρωση συνεταιρισμών εννοούμε τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένοι σε όλο το φάσμα εργασιών τους.

Η δομή των συνεταιρισμών έχει κατά κανόνα μορφή πυραμίδας, όπως φαίνεται και στον πίνακα 1. Στη μεγάλη βάση της πυραμίδας βρίσκονται τα πολλά φυσικά πρόσωπα, που είναι μέλη των συνεταιρισμών.

Αμέσως παραπάνω υπάρχουν οι Πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί, που είναι ενώσεις φυσικών προσώπων. Στην επόμενη βαθμίδα της συνεταιριστικής οργάνωσης βρίσκονται οι Δευτεροβάθμιοι συνεταιρισμοί, γνωστοί και ως Ενώσεις που είναι ενώσεις Πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών.

Στη συνέχεια είναι οι Τριτοβάθμιοι συνεταιρισμοί, γνωστοί και ως Ομοσπονδίες, που είναι ενώσεις Δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών.

Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται η κορυφαία συνεταιριστική οργάνωση, γνωστή ως Συνομοσπονδία συνεταιρισμών, που είναι ένωση Τριτοβάθμιων συνεταιριστικών οργανώσεων²⁷.

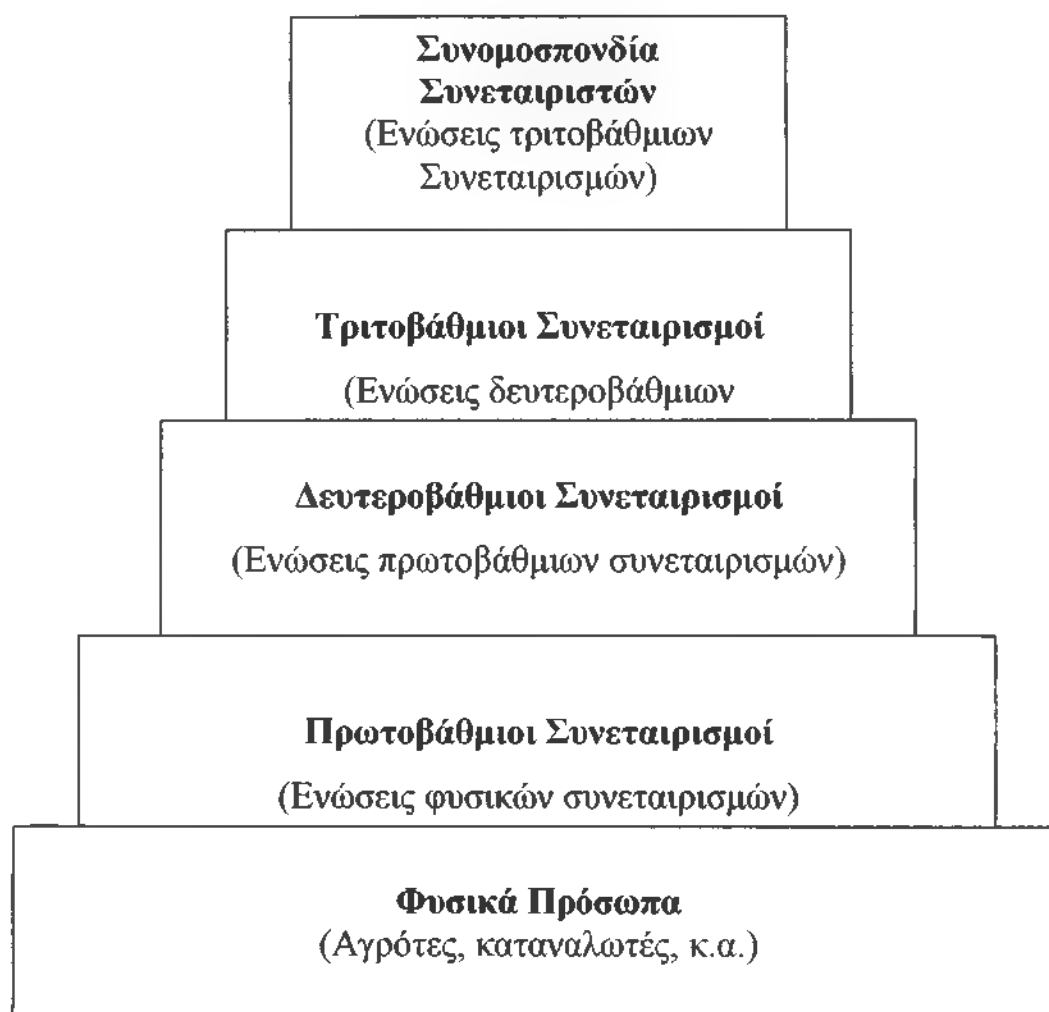
Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί (Α.Σ.) αποτελούν την πρώτη βαθμίδα της αγροτικής συνεταιριστικής οργάνωσης. Μέλη τους είναι οι ίδιοι οι γεωργοί. Ο αριθμός των μελών ποικίλλει ανάλογα με τον πληθυσμό της περιφέρειας του, την ομοιογένεια και τη συνεργασία των κατοίκων κ.α.

Περιφέρεια του αγροτικού συνεταιρισμού συνήθως είναι ένα χωριό.

Έδρα του είναι το χωριό ή η πόλη, όπου είναι εγκατεστημένη η διοίκησή του.

²⁷ ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

Πίνακας 1. Γενική Δομή των Συνεταιρισμών

Πηγή: Καμενίδης, 2005

Οι πρωτοβάθμιοι αγροτικοί συνεταιρισμοί διακρίνονται ως εξής, ανάλογα με τη φύση της κύριας ή αποκλειστικής δραστηριότητας τους:

1. Προμηθευτικοί συνεταιρισμοί,
2. Παραγωγικοί συνεταιρισμοί,
3. Πιστωτικοί συνεταιρισμοί,
4. Μεταποιητικοί συνεταιρισμοί,
5. Εμπορικοί συνεταιρισμοί,
6. Συνεταιρισμοί πολλαπλού σκοπού.

Οι κυριότερες δραστηριότητες των αγροτικών συνεταιρισμών είναι η προμήθεια γεωργικών εφοδίων, η αγροτική πίστη, η παραγωγή αγροτικών προϊόντων, η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων και η εμπορία αγροτικών προϊόντων σε εσωτερικό και εξωτερικό²⁸.

Στις δευτεροβάθμιες αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις ανήκουν οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (Ε.Α.Σ.) και οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (Κ.Α.Σ.Ο.).

Οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών έχουν ως μέλη τους πρωτοβάθμιους αγροτικούς συνεταιρισμούς της περιφέρειας τους, που είναι συνήθως ο νομός όπου ανήκουν οι συνεταιρισμοί. Οι κυριότερες δραστηριότητες στις οποίες επιδίδονται οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών είναι η προμήθεια γεωργικών εφοδίων στους παραγωγούς- μέλη τους, η ανάληψη πιστωτικών εργασιών κ.α. Εξαιτίας του μεγαλύτερου μεγέθους τους και της οικονομικής επιφάνειάς τους, οι Ενώσεις ασχολούνται και με μεταποιητικές και εμπορικές εργασίες²⁹.

Οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, είναι μια άλλη μορφή συνεταιριστικής οργάνωσης, η οποία καθορίστηκε για πρώτη φορά με τον Νόμο 479/1943. Με βάση τον νόμο αυτόν έχουν συσταθεί επτά κοινοπραξίες. Με το Νομοθετικό Διάταγμα 3874/1958

²⁸ | ²⁹ ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

επιτράπηκε η σύσταση κοινοπραξιών μεταξύ συνεταιριστικών οργανώσεων και της Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος με σκοπό την ίδρυση γεωργικών βιομηχανιών και άλλων εγκαταστάσεων. Από το 1958 ως σήμερα συστάθηκαν εννέα τέτοιες Κοινοπραξίες³⁰.

Οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (Κ.Ε.Σ.Ε) είναι τριτοβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις και έχουν ως μέλη τους δύο ή περισσότερες ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών. Έχουν ως περιφέρεια συνήθως ολόκληρη την Επικράτεια, η οποία μαζί με την έδρα της ορίζονται στο καταστατικό.

Ο σκοπός των Κεντρικών Συνεταιριστικών Ενώσεων είναι "ο συντονισμός και η ενίσχυση της συνεταιριστικής δράσης των μελών τους, καθώς και η ανάληψη εργασιών και η παροχή υπηρεσιών σε ευρύτερη κλίμακα".

Κάθε Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών, μπορεί να συμμετέχει σε περισσότερες κεντρικές συνεταιριστικές ενώσεις, αν υπάρχουν περισσότερα από ένα βασικά προϊόντα ή κλάδοι παραγωγής στο νομό.

Οι κύριες δραστηριότητες των Κεντρικών Συνεταιριστικών Ενώσεων είναι ο εφοδιασμός των μελών τους με αγαθά, η μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων και η εμπορία των αγροτικών προϊόντων των μελών τους³¹.

Οι Συνεταιριστικές Εταιρείες είναι μια άλλη μορφή συνεταιριστικών οργανώσεων, οι οποίες συστάθηκαν για να μπορέσουν να αναλάβουν σημαντικές δραστηριότητες που απαιτούν πολλά κεφάλαια, υψηλής στάθμης και εξειδικευμένο προσωπικό και άμεση λήψη αποφάσεων.

Γνωστές συνεταιριστικές εταιρείες στη χώρα μας είναι η Σ.Ε.Κ.Ε., η οποία ασχολείται με την εμπορία του καπνού και η Σ.Ε.Κ.Α.Π., η οποία ασχολείται με την παραγωγή τσιγάρων³².

^{30,31,32} ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

Η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.) είναι η κορυφαία αγροτική συνεταιριστική οργάνωση της χώρας. Αποτελείται από όλες τις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών και έχει ως περιφέρεια ολόκληρη της Επικράτεια. Δεν ασκεί καμία οικονομική δραστηριότητα, είναι όμως ο συντονιστικός φορέας όλων των αγροτοσυνεταιριστικών οργανώσεων στην Ελλάδα. Οι κύριες δραστηριότητες της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. είναι να εκπροσωπεί το συνεταιριστικό κίνημα της χώρας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, να διαπραγματεύεται και να συνάπτει συλλογικές συμβάσεις εργασίας για το προσωπικό των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων κάθε βαθμίδας, να παρέχει εξωσχολική επαγγελματική εκπαίδευση, να γνωμοδοτεί για διάφορα θέματα και να αναλαμβάνει την εκπόνηση μελετών και ερευνών³³.

Τα όργανα διοίκησης των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων είναι η Γενική Συνέλευση, το Διοικητικό Συμβούλιο και το Εποπτικό Συμβούλιο.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί λειτουργούν με βάση εσωτερικό κανονισμό που εκδίδει η Γενική Συνέλευση με αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία και ο οποίος καθορίζει τους όρους λειτουργίας του συνεταιρισμού, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συνεταίρων, τις κυρώσεις για αθέτηση των υποχρεώσεων τους και τις λεπτομέρειες της τηρήσεως των λογαριασμών μεταξύ συνεταίρων και συνεταιρισμών³⁴.

Ο νόμος παρέχει τη δυνατότητα συγχώνευσης δύο ή περισσότερων συνεταιρισμών η οποία, αποφασίζεται από τις Γενικές Συνελεύσεις των συνεταιρισμών που συγχωνεύεται.

Ο συνεταιρισμός διαλύεται αν λήξει ο χρόνος διάρκειάς του, αν αποφασίσει η Γενική Συνέλευση, αν κηρυχθεί σε πτώχευση ή αν εκδοθεί

^{33, 34} ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΖΑΧΑΡΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ ΑΘΗΝΑ 1991

απόφαση του πολυμελούς πρωτοδικείου ύστερα από αίτηση του Εποπτικού Συμβουλίου ή του 1/5 των μελών του³⁵.

Για να λειτουργήσει αποδοτικά ένας συνεταιρισμός οποιασδήποτε μορφής ή βαθμίδας θα πρέπει να είναι οργανωμένος σε διάφορα τμήματα, τα οποία θα αναλάβουν να επιτελούν ένα συγκεκριμένο έργο.

Η οργάνωση σε τμήματα των αγροτικών συνεταιρισμών είναι διαφορετική μεταξύ τους και εξαρτάται τόσο από τη βαθμίδα τους όσο και από τη φύση του έργου που επιτελούν. Η πιο συνηθισμένη μορφή οργάνωσης των αγροτοσυνεταιριστικών εταιριών και των δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων συνεταιρισμών είναι η Γενική Διεύθυνση, το Τμήμα Γεωτεχνικών, η Οικονομική Υπηρεσία, το Τεχνικό Τμήμα, το Τμήμα Προμηθειών, το Τμήμα Παραγωγής, το Τμήμα Marketing, το Τμήμα Προσωπικού, η Γραμματεία και ο Νομικός Σύμβουλος³⁶.

^{35, 36} ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

1.3.2. Δραστηριότητες και Ωφέλειες των Συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί ως οικονομικές μονάδες που είναι πραγματοποιούν διάφορες οικονομικές δραστηριότητες, προκειμένου να ωφελήσουν τα μέλη τους. Οι κυριότερες οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν οι συνεταιρισμοί είναι οι εξής:

1. Η προμήθεια και η διανομή γεωργικών εφοδίων, γιατί συμβάλει στην αύξηση και βελτίωση της αγροτικής παραγωγής και συνεπώς στην αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών.
2. Η άσκηση πιστωτικών εργασιών, ο κυριότερος γεωργοπιστωτικός φορέας στη χώρα μας είναι η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος. Όμως, την τελική αγροτική πίστη την ασκούν βασικά οι γεωργοσυνεταιριστικές οργανώσεις με τη διαδικασία της αναχορήγησης των δανείων. Οι αγροτοσυνεταιριστικές οργανώσεις ασκούν την αγροτική πίστη στο μεγαλύτερο ποσοστό με κεφάλαια της Αγροτικής Τράπεζα της Ελλάδος και σε πολύ μικρότερο ποσοστό με δικά τους κεφάλαια. Οι πιστωτικές εργασίες των γεωργοσυνεταιριστικών οργανώσεων είναι μια από τις βασικές δραστηριότητες τους και μια από τις κύριες πηγές εσόδων τους.
3. Η μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, οι συνεταιρισμοί ασχολούνται με μεταποιητικές δραστηριότητες, κατασκευάζοντας σύγχρονες γεωργικές βιομηχανίες στους περισσότερους κλάδους σε ολόκληρη σχεδόν τη χώρα.
4. Η εμπορία των αγροτικών προϊόντων, οι συνεταιρισμοί αναλαμβάνουν εμπορικές δραστηριότητες σε μια προσπάθεια να βελτιώσουν τα εισοδήματα των παραγωγών – μελών τους.
5. Οι εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων, είναι μεγάλη η συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη και στη βελτίωση του εμπορικού

ισοζυγίου, με το συνάλλαγμα που εισρέει στη χώρα μας με τις εξαγωγές τους.

6. Η παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών, η ασφαλιστική εταιρία, επιτελεί σημαντικό έργο στον τομέα της προσφοράς ασφαλιστικών υπηρεσιών στις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις και στους αγρότες³⁷.

Οι συνεταιρισμοί με τις οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν, προσφέρουν όχι μόνο οικονομικές ωφέλειες αλλά και πολιτιστικές ωφέλειες στα μέλη τους και σε ολόκληρη την κοινωνία και κατ' επέκταση στη χώρα, προσφέροντας έτσι και εθνικό έργο.

Οι κυριότερες οικονομικές ωφέλειες που προσφέρουν οι συνεταιρισμοί είναι η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων, χάρη στην έγκαιρη και σωστή εκτέλεση των διαφόρων καλλιεργητικών φροντίδων. Η αύξηση της ποσότητας πώλησης των αγροτικών προϊόντων των παραγωγών – μελών των συνεταιρισμών, λόγω του ότι αυξάνεται η διαπραγματευτική τους δύναμη. Οι υψηλότερες γεωργικές τιμές στα αγροτικά προϊόντα που παράγουν οι παραγωγοί – μέλη των αγροτικών συνεταιρισμών, ως συνέπεια της αύξησης της διαπραγματευτικής τους δύναμης. Οι χαμηλότερες λιανικές τιμές στα αγροτικά προϊόντα, τα οποία διακινούν οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, γιατί συνήθως λειτουργούν με μικρότερα εμπορικά περιθώρια. Οι χαμηλότερες τιμές γεωργικών εφοδίων που προμηθεύονται μαζικά οι συνεταιρισμοί και τα διανέμουν στα μέλη τους. Η δημιουργία προστιθέμενης αξίας στα νωπά αγροτικά προϊόντα που μεταποιούν οι συνεταιριστικές γεωργικές βιομηχανίες. Η διανομή επιστρεφόμενων στα μέλη τους από τα πλεονάσματα που τυχόν πέτυχαν οι συνεταιρισμοί, λόγω της αποδοτικής λειτουργίας τους. Η αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών και των καταναλωτών. Η

³⁷ ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

αύξηση της απασχόλησης μελών της οικογένειας με την εύρεση εργασίας. Το μέρος στα μέλη, ο συνεταιρισμός δίνει κάθε χρόνο μέρος στα μέλη του, έτσι και από την πλευρά αυτή συμβάλλει στην αύξηση του εισοδήματος των καταναλωτών μελών. Τέλος, προάγουν τον ανταγωνισμό, οπότε τα εμπορικά περιθώρια μειώνονται κι έτσι επωφελοούνται και οι παραγωγοί³⁸.

Οι συνεταιρισμοί εκτός από οικονομικές ωφέλειες προσφέρουν και κοινωνικές ωφέλειες, οι οποίες είναι η αγορά προϊόντων από όλους ανεξαιρέτως τους παραγωγούς – μέλη τους, ακόμη κι από αυτούς που βρίσκονται στις πιο απομακρυσμένες περιοχές. Η ολική κι όχι η εκλεκτική αγορά των προϊόντων και οι δίκαιες τιμές που απολαμβάνουν τόσο οι παραγωγοί στα προϊόντα που διαθέτουν μέσω των συνεταιρισμών, όσο και οι καταναλωτές, οι οποίοι όποια ποιότητα αγοράζουν ανάλογη τιμή πληρώνουν. Επίσης, η ίση μεταχείριση μελών σε κάθε λειτουργία των συνεταιρισμών και η παραγωγή και προσφορά αγνών και ανόθευτων προϊόντων, συμβάλλοντας στη διαφύλαξη και στην προαγωγή της υγείας των καταναλωτών. Η αποφυγή απόκρυψης προϊόντων σε περιόδους κρίσεων ή ελλείψεων (έργο που κυρίως προσφέρουν οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί). Η δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος ανάμεσα στους πολίτες μιας χώρας, με την αύξηση του εισοδήματος των κατά κανόνα χαμηλοεισοδηματιών γεωργών. Τέλος, η οικονομική ενίσχυση αρρώστων και η δωρεάν χορήγηση τροφίμων σε φτωχές οικογένειες και η συνεχής προσφορά και εγγυημένη ποιότητα προϊόντων. Οι συνεταιρισμοί, όμως, προσφέρουν και σημαντικό πολιτιστικό έργο, το οποίο συνίσταται στην εκπαίδευση για την ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου των μελών του, στην προστασία του περιβάλλοντος και στη διατήρηση της καθαριότητας των

³⁸ ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

τόπων κατοικίας. Ακόμα, στην οικονομική ενίσχυση αγοράς εποπτικών μέσων διδασκαλίας σε σχολεία, η δημιουργία παιδικού θεάτρου για την ψυχαγωγία των παιδιών και τέλος στην οικονομική ενίσχυση συνεδρίων και στις υποτροφίες σε παιδιά συνεταιρισμένων αγροτών³⁹.

Οι συνεταιρισμοί δεν είναι μόνο ελληνικό, αλλά είναι και παγκόσμιο φαινόμενο. Η φιλοσοφία που διέπει τους συνεταιρισμούς και οι αρχές βάσει των οποίων λειτουργούν τους καταξίωσε σε παγκόσμια κλίμακα σαν χρησιμότερους οικονομικοκοινωνικούς θεσμούς, οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν όχι μόνο στην ευημερία των μελών τους αλλά και μη μελών και να παίξουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο οι συνεταιρισμοί έχουν αναπτυχθεί σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου, σε άλλες περισσότερο και σε άλλες λιγότερο, ανεξάρτητα από το οικονομικοκοινωνικό σύστημα με το οποίο λειτουργούν.

³⁹ ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

1.3.3. Αδυναμίες και Προβλήματα των Συνεταιρισμών

Μερικά από τα προβλήματα είναι κοινά στους συνεταιρισμούς όλου του κόσμου, ενώ άλλα χαρακτηρίζουν μόνο τους ελληνικούς συνεταιρισμούς. Στη συνέχεια θα αναφερθούν και θα αναλυθούν τα σοβαρότερα από αυτά τα προβλήματα που εμποδίζουν τη σημαντική ανάπτυξη των συνεταιρισμών και την προσφορά μεγαλύτερου ωφέλιμου έργου. Αυτά είναι:

1. Η έλλειψη υψηλής στάθμης υπαλληλικών στελεχών. Ενώ οι ελληνικοί συνεταιρισμοί έχουν συνήθως υπεράριθμους υπαλλήλους, εντούτοις μεγάλη έλλειψη υπαλληλικών στελεχών που είναι πτυχιούχοι πανεπιστημίου και ακόμη μεγαλύτερη έλλειψη εξειδικευμένων επιστημόνων με μεταπτυχιακές σπουδές.
2. Υπεράριθμοι υπάλληλοι, ένα σοβαρό πρόβλημα των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών είναι ο σχετικά μεγάλος αριθμός υπαλλήλων τους σε σύγκριση με τις δραστηριότητες που επιτελούν. Άμεση συνέπεια της απασχόλησης υπεράριθμων υπαλλήλων στους συνεταιρισμούς, είναι ότι αυξάνεται δυσανάλογα το κόστος λειτουργίας τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις είναι σχεδόν βέβαιες οι ζημιές.
3. Το χαμηλό επίπεδο οικονομικών γνώσεων των αιρετών, είναι σχεδόν κανόνας με λίγες μόνο εξαιρέσεις ότι τα αιρετά μέλη των συνεταιρισμών έχουν λίγες ή καθόλου οικονομικές γνώσεις. Αποτέλεσμα αυτών είναι ότι οι αιρετοί δεν μπορούν να κατανοούν εύκολα και καλά τις οικονομικές συνέπειες, για την πορεία των συνεταιρισμών, που μπορεί να έχουν οι διάφορες αποφάσεις οικονομικού περιεχομένου που παίρνουν.
4. Ο κομματισμός των διοικήσεων των συνεταιρισμών, που αποτελεί πραγματικό ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη και την

πρόοδό τους. Στον κομματισμό των διοικήσεων συνέβαλαν και τα χωριστά ψηφοδέλτια εκλογής τους.

5. Η υπαλληλική συμπεριφορά των αιρετών, είναι σχεδόν κανόνας να βλέπουμε στελέχη να αναλαμβάνουν μόνοι τους να εκτελούν διαχειριστικό έργο και μάλιστα εξειδικευμένο, που αρκετές φορές ισοδυναμεί σε μεγάλα χρηματικά ποσά. Συνέπεια αυτής της πρακτικής είναι να γίνονται συχνά σημαντικά λάθη και ανεπιτυχείς συναλλαγές, με όλες τις αρνητικές επιδράσεις στη λειτουργία των συνεταιρισμών που διοικούν.
6. Η καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων, αποτελεί άλλη μια αδυναμία των συνεταιρισμών σε σύγκριση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Αυτό συμβαίνει γιατί στους συνεταιρισμούς τις αποφάσεις τις παίρνουν τα διοικητικά συμβούλια, τα οποία δεν συνεδριάζουν τακτικά. Όμως, πολλές φορές χρειάζονται να ληφθούν γρήγορα αποφάσεις για να αξιοποιηθούν οι κατάλληλες συνθήκες της στιγμής εκείνης.
7. Ο μεγάλος αριθμός μικροπαραγωγών – μελών των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών, οι οποίοι στη συνέχεια συνθέτουν την Ένωση. Αυτό έχει ως συνέπεια τη δυσκολία συντονισμού αυτών και επομένως τη δυσκολία συγκέντρωσης μεγάλης ποσότητας προϊόντων για μεταποίηση ή εμπορία.
8. Η καθολικότητα λειτουργίας των συνεταιρισμών, είναι ένα σημαντικό κοινωνικό έργο που προσφέρουν οι συνεταιρισμοί και το οποίο, όμως, συνεπάγεται σημαντικό κόστος. Εξαιτίας τέτοιων και άλλων γεγονότων οι συνέταιροι δεν μπορούν να δημιουργήσουν αρκετά πλεονάσματα ή λειτουργούν ζημιογόνα κι έτσι δε δίνουν επιστρεφόμενα στα μέλη τους.
9. Η αναγκαιότητα τήρησης επακριβών στοιχείων, αυτή η τακτική των συνεταιρισμών συνεπάγεται υψηλότερο κόστος λειτουργίας,

γιατί φορολογείται όλη η αξία των εμπορικών συναλλαγών τους, με αποτέλεσμα να μη μένουν εύκολα πλεονάσματα για διανομή στα μέλη τους.

10. Η μη πιστή και αυστηρή εφαρμογή των νόμων από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, έτσι η ανταγωνιστικότητα των συνεταιρισμών μειώνεται σημαντικά σε σχέση με τις ομοειδείς ιδιωτικές επιχειρήσεις και η επιβίωση τους καθίσταται προβληματική.
11. Η οργάνωση των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών δεν είναι ορθολογική και παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες, οι κυριότερες από τις οποίες είναι η πολυμορφία τους, το πολύ μικρό μέγεθος τους, η απουσία του συνεταιρισμού σε πολλές αγροτικές περιοχές και η μη συμμετοχή ενός μεγάλου μέρους των αγροτών. Τις ίδιες περίπου αδυναμίες παρουσιάζει και η οργάνωση των δευτεροβάθμιων ενώσεων συνεταιρισμών.
12. Η συνεταιριστική νομοθεσία είναι αναχρονιστική, δεν ανταποκρίνεται στις σημερινές συνθήκες και εμποδίζει την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος.
13. Η συνεταιριστική εκπαίδευση και η ενημέρωση αποτελεί ένα από τα μεγάλα συνεταιριστικά θέματα. Όμως, η συνεταιριστική εκπαίδευση είναι σχεδόν ανύπαρκτη και η ενημέρωση ασήμαντη⁴⁰.

Η δυσκολία συσσώρευσης κεφαλαίου στους συνεταιρισμούς οφείλεται στη μικρή αποταμιευτική ικανότητα των μελών τους σε συνδυασμό με το αβέβαιο και χαμηλό εισόδημα του Έλληνα αγρότη, το οποίο είναι κυρίως αποτέλεσμα των διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής γεωργίας. Κατά κανόνα οι συνεταιριστικές μονάδες έχουν υψηλό βαθμό δανειακής επιβάρυνσης με περιορισμένη ρευστότητα για την αντιμετώπιση και εκμετάλλευση της αγοράς.

⁴⁰ Π. ΑΒΔΕΛΙΔΗ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ, ΑΘΗΝΑ 1989

Η πολλαπλότητα του σκοπού σε πολλές από τις συνεταιριστικές μονάδες σε συνδυασμό με την έλλειψη ικανού και εξειδικευμένου προσωπικού οδηγεί στον κατακερματισμό των δραστηριοτήτων τους με αποτέλεσμα αυξημένα έξοδα διαχείρισης, χαμηλή παραγωγικότητα, υψηλό κόστος παραγωγής, χαμηλή απασχόληση και απόδοση κεφαλαίων και ανύπαρκτη έως ασήμαντη εμπορική δραστηριότητα⁴¹.

⁴¹ ΜΑΡΙΟΣ ΝΙΚΟΛΙΚΟΣ – ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΚΡΕΚΟΥ – ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ.
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ. ΑΘΗΝΑ 1986

1.3.4. Συνεταιριστική Ανάπτυξη και Συνεταιριστική Πολιτική

Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν ουσιαστικά στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και ιδιαίτερα στην αγροτική οικονομική ανάπτυξη και συνεπώς και στην περιφερειακή ανάπτυξη, χάρη στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό έργο που προσφέρουν με τις διάφορες οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν.

Με τον όρο οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας εννοούμε την όλη διαδικασία επέκτασης της οικονομικής δραστηριότητας της και την ορθολογιστική χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων, με σκοπό την αύξηση του εθνικού και του κατά κεφαλήν εισοδήματος, την αύξηση της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού και την ανύψωση του κοινωνικού και πολιτιστικού επιπέδου των κατοίκων της χώρας.

Οι παράγοντες ή τα μέσα της αγροτικής και οικονομικής ανάπτυξης είναι κυρίως τα εξής:

- A. Οι ανθρώπινοι πόροι, γιατί είναι η κινητήρια δύναμη όλων των άλλων.
- B. Οι φυσικοί πόροι, ιδιαίτερα η γεωργική γη και το νερό.
- Γ. Το κεφάλαιο, τόσο το πάγιο όσο και το κυκλοφοριακό.
- Δ. Η τεχνολογία, διότι επηρεάζει ουσιαστικά την ποσότητα και την ποιότητα των παραγόμενων και των διακινούμενων αγροτικών προϊόντων.

Οι αναπτυξιακοί παράγοντες, οι οποίοι συμβάλλουν στην αγροτική ανάπτυξη είναι οι εξής:

1. Η ενημέρωση για τα ζητούμενα αγροτικά προϊόντα και τα διαθέσιμα μέσα παραγωγής.
2. Η οργάνωση του συνεταιρισμού.
3. Η εκπαίδευση των αγροτών, γιατί τους καθιστά πιο αποδοτικούς.

4. Η έρευνα, για την εξεύρεση νέων τεχνικών και μεθόδων παραγωγής.
5. Η χρηματοδότηση, επαρκής, φθηνή και έγκαιρη.

Αναμφίβολα, οι συνεταιρισμοί συντελούν ουσιαστικά στην αγροτική και οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, γιατί συμβάλλουν στην αύξηση ή τη βελτίωση όλων των ουσιαστικών στοιχείων της.

Με τον όρο "Συνεταιριστική Ανάπτυξη" συνήθως εννοείται η αύξηση του μεγέθους των συνεταιρισμών και συγκεκριμένα, η αύξηση του αριθμού των μελών τους, η αύξηση του όγκου της επιχειρηματικής δραστηριότητας τους, η αύξηση του αριθμού των εργοστασίων ή των καταστημάτων και η αύξηση του αριθμού των εργαζομένων στους συνεταιρισμούς. Η αύξηση του μεριδίου της αγοράς, η αύξηση των κερδών και του αριθμού των συνεταιρισμών.

Οι λόγοι αναγκαιότητας της συνεταιριστικής ανάπτυξης είναι οι εξής:

1. Η αξιοποίηση νέας τεχνολογίας στην παραγωγική δραστηριότητα των συνεταιρισμών.
2. Η απασχόληση εξειδικευμένων και ικανότερων στελεχών.
3. Η εμφάνιση ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στον κλάδο.
4. Η προσαρμογή στις νέες απαιτήσεις της αγοράς.
5. Η επίτευξη οικονομιών μεγεθών ή κλίμακας.
6. Η ορθολογιστική οργάνωση των συνεταιριστικών επιχειρήσεων.
7. Η αύξηση της ζήτησης των προϊόντων που παράγουν και προσφέρουν οι συνεταιρισμοί.

Κάποιες στρατηγικές Συνεταιριστικής Ανάπτυξης είναι η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών, η συγχώνευση των συνεταιρισμών, η κατασκευή νέων παραγωγικών εγκαταστάσεων και η επέκταση των

δραστηριοτήτων τους. Επίσης, η επιστροφή επιστρεφόμενων και μερισμάτων στα μέλη τους, η εκπαίδευση των στελεχών και η ενημέρωση των μελών και οι φορολογικές απαλλαγές των συνεταιρισμών⁴².

Για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών είναι αναγκαία η ύπαρξη θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέπει την ενεργοποίηση τους καθώς και την εύρυθμη και ορθολογική λειτουργία τους. Ωστόσο, η ύπαρξη ενός ικανοποιητικού θεσμικού πλαισίου δεν αρκεί από μόνη της, για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων.

Η ανάπτυξη των συνεταιρισμών συναρτάται άμεσα με την ενεργοποίηση των αγροτών. Υπό αυτή την έννοια η παροχή συγκεκριμένων οικονομικών κινήτρων είναι ένα απαραίτητο έναυσμα για την απεμπλοκή των συνεταιρισμών από την ήδη υφιστάμενη κατάσταση και την προοδευτική δραστηριοποίηση τους σε διαρκώς διευρυνόμενες πρωτοβουλίες. Στο μέτρο αυτό απαιτείται ένα σύνολο θεσμικών ρυθμίσεων που θα απορροφώνται αρμονικά από το κοινωνικό σώμα των συνεταιρισμένων αγροτών και θα μετουσιώνονται σε συνεταιριστική κοινωνικοοικονομική πρακτική ⁴³.

Η συνεταιριστική πολιτική του κράτους, περιλαμβάνει όλα εκείνα τα μέτρα τα οποία παίρνουν διάφορες κρατικές ή ημικρατικές υπηρεσίες για να δημιουργήσουν την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή και το κατάλληλο στελεχιακό δυναμικό στους συνεταιρισμούς, ώστε να συμβάλλουν στην ανάπτυξη και την αποδοτικότερη λειτουργία τους.

Το σύνολο σχεδόν των κρατικών μέτρων ανάπτυξης των συνεταιρισμών είναι οικονομικά κίνητρα παραγωγικών επενδύσεων.

⁴² ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

⁴³ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1987

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της κοινής Αγροτικής Πολιτικής ασκεί σημαντική πολιτική για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις, προκειμένου να επιτύχουν την ανάπτυξή τους και συνεπώς την αποδοτικότερη λειτουργία τους, εφαρμόζουν διάφορες πολιτικές ή στρατηγικές⁴⁴.

⁴⁴ ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005

2. Η Αγροτική Πίστη στην Ελλάδα

2.1. Συνεταιρισμοί, οικονομία και Αγροτική Πίστη

Το βασικό αντικείμενο του συνεταιρισμού είναι καθαρά οικονομικό. Τα άτομα που συμμετέχουν στο συνεταιρισμό επιδιώκουν την επίλυση οικονομικής φύσεως προβλημάτων, είτε αυτά ανάγονται στο χώρο της παραγωγής, είτε στο χώρο της καταναλώσεως των διαφόρων προϊόντων, είτε στο χώρο της διαθέσεως τους στην αγορά.

Όλα αυτά δείχνουν τη στενή συνάφεια ανάμεσα στον συνεταιρισμό και στην οικονομία. Ο συνεταιρισμός, ως ένωση προσώπων για την επίλυση οικονομικής φύσεως προβλημάτων, επηρεάζει την οικονομία των μελών του στην έκταση και το μέγεθος της συμμετοχής του στις οικονομικές δραστηριότητες τους.

Η οικονομία, όμως, των μελών κάθε συνεταιρισμού αποτελεί τμήμα της όλης οικονομίας μιας χώρας. Είναι, λοιπόν, επόμενο ο συνεταιρισμός πέρα από την οικονομία των μελών του, να επηρεάζει σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό και την οικονομία της χώρας.

Έτσι, εξετάζοντας το συνεταιρισμό από οικονομική άποψη, θα πρέπει να δούμε και την όλη επίδραση του στην οικονομία των μελών του καθώς και στην όλη γενικότερα οικονομία.

Ο συνεταιρισμός επηρεάζει θετικά και σε ιδιαίτερα σημαντικό βαθμό την οικονομία των μελών του όσον αφορά την προμήθεια μέσων και υλικών παραγωγής, στην προμήθεια και την από κοινού χρήση διαφόρων μηχανημάτων, την από κοινού εκτέλεση παραγωγικών εργασιών και την από κοινού επεξεργασία και διάθεση των προϊόντων και τον εφοδιασμό των συνεταίρων με τα απαραίτητα καταναλωτικά αγαθά.

Ο συνεταιρισμός σε σχέση με την ευρύτερη οικονομία επιδρά σε μεγάλο αριθμό παραγωγικών μονάδων, εξοικονομεί χρήματα που διατίθενται για

καταναλωτικούς σκοπούς, αξιοποιεί τους συντελεστές της παραγωγής και τα προϊόντα της πρωτογενούς παραγωγής⁴⁵.

Σύμφωνα με τον ορισμό, Αγροτική Πίστη είναι η πίστη που στόχο έχει να χορηγήσει με κάθε δυνατή μορφή στην αγροτική οικονομία τα κεφάλαια που χρειάζεται για τη λειτουργία της.

Η Αγροτική Πίστη, σύμφωνα με τις νεώτερες αλλά και μερικές παλαιότερες αντιλήψεις, θεωρείται εργαλείο αγροτικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με άλλες απόψεις η Αγροτική Πίστη θεωρείται μηχανισμός μεταφοράς εισοδήματος με σκοπό τη σμίκρυνση των ανισοτήτων μεταξύ εισοδημάτων από αγροτικές δραστηριότητες αφενός και από άλλες αφετέρου.

Υπάρχουν βέβαια και διαφορετικές απόψεις για την Αγροτική Πίστη, ότι δηλαδή παρέχεται η δυνατότητα στους αγρότες να παράγουν, ώστε το τελικό τους προϊόν να γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από τα ίδια πρόσωπα που χορηγούν την Αγροτική Πίστη. Τέλος, σύμφωνα με άλλες απόψεις, η αγροτική πίστη αφ' εαυτής δεν είναι αρκετή για την αγροτική ανάπτυξη αλλά, εκείνο που χρειάζεται είναι ένα πακέτο υπηρεσιών, στο οποίο θα περιλαμβάνεται και η πίστη.

Η Αγροτική Πίστη κρίνεται επιτυχημένη εάν μπορεί να συνδυάζει της εξής ιδιότητες: παραγωγικότητα, αποκλήρωση και χαμηλό κόστος⁴⁶.

Οι εξελίξεις που διαγράφονται στο παγκόσμιο ορίζοντα επηρεάζουν και την άσκηση της αγροτικής πίστης στη χώρα μας. Έτσι, λοιπόν, θα μπορούσε κανείς να εκτιμήσει τις εξελίξεις της Αγροτικής Πίστης στη χώρα και ειδικότερα την πορεία του φορέα που την ασκεί, λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις στο συνολικό ελληνικό τραπεζικό σύστημα, την

⁴⁵ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΖΑΧΑΡΗ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ, ΑΘΗΝΑ 1991

⁴⁶ Α. ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1990

κοινοτική κατάσταση της Αγροτικής Πίστης, τις προσαρμογές που γίνονται στο κοινοτικό τραπεζικό σύστημα και το διεθνές τραπεζικό κλίμα⁴⁷.

2.1.1 Η Σημασία της Αγροτικής Πίστης

Η ραγδαία ανάπτυξη της βιομηχανίας φέρνει στην αγορά πολυάριθμες αγροτικές μηχανές και εργαλεία κι αργότερα τα χημικά λιπάσματα. Η διείσδυση σιγά-σιγά της τεχνικής προόδου στη γεωργία δημιουργεί μεγάλες ανάγκες επενδύσεων και πιστώσεων. Ο τραπεζικός τομέας δεν μπορούσε να ικανοποιήσει τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες σε αγροτικές πιστώσεις. Κι έτσι έκαναν την εμφάνισή τους τα διάφορα συστήματα άσκησης της αγροτικής πίστης.

Στη χώρα μας μέχρι το 1915 η Αγροτική Πίστη ήταν άγνωστη. Το 1914 υπεγράφη μια σύμβαση μεταξύ του κράτους και της Εθνικής Τράπεζας, με βάση την οποία η τελευταία αναλάμβανε την άσκηση της Αγροτικής Πίστης μέσω των συνεταιρισμών.

Στις σημερινές συνθήκες η Αγροτική Πίστη παίρνει μια ξεχωριστή σημασία, γιατί η αγροτική οικονομία έχασε πλέον την πατροπαράδοτη σταθερότητα της για να μπει στην κίνηση της σύγχρονης οικονομίας.

Η άσκηση της Αγροτικής Πίστης δεν είναι υπόθεση μόνο των ιδίων των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων, των ιδίων των αγροτών, αλλά όλου του πληθυσμού και πρώτα απ' όλα του κράτους. Η Αγροτική Πίστη είναι πολύμορφη και μαζική. Δεν έχει σκοπό να πιστώνει μόνο την αγροτική επιχείρηση ή την εκμετάλλευση, αλλά και τον άνθρωπο – τον αγρότη για τις οικογενειακές του ανάγκες. Η Αγροτική Πίστη πρέπει να είναι στην υπηρεσία όλων των αγροτών και όχι μόνο μιας μειονότητας.

⁴⁷ Α. ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1990

Ο ρόλος της Αγροτικής Πίστης είναι ευρύς. Να βοηθήσει στην αναδιάρθρωση της γεωργίας και το πέρασμα της σε σύγχρονες μορφές άσκησης της. Να βοηθήσει στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής, στην ποιοτική της βελτίωση και στη μείωση του κόστους της. Να βοηθήσει τις καθυστερημένες περιοχές και τις περιοχές με δυσμενείς φυσικές συνθήκες και πρώτα απ' όλα τις ορεινές. Στην επανόρθωση των ζημιών από θεομηνίες ή ορισμένα κοινωνικά γεγονότα και τέλος, να προάγει τον άνθρωπο – αγρότη.

2.2. Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος και Υπουργείο Γεωργίας

Ήδη η ανάγκη της εξασφάλισης κεφαλαίων για το γεωργικό τομέα ήταν έκδηλη από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους μετά την Επανάσταση του 1821. Το 1834 ιδρύεται με νόμο η Τράπεζα Υποθήκης Πίστης με σκοπό και τη χρηματοδότηση της γεωργίας. Ο νόμος, όμως, αυτός ουδέποτε υλοποιήθηκε. Αργότερα με την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας, συζητήθηκε η δυνατότητα άσκησης και οι προτάσεις χρηματοδότησης της γεωργίας δεν υλοποιήθηκαν ως το 1861, οπότε άρχισε ένα υποτυπώδες σύστημα αγροτικής πίστης στα πλαίσια της τράπεζας, η οποία θα χρησιμοποιούσε τους αγρότες ανάλογα με τις εκτάσεις που καλλιεργούσαν. Το σύστημα αυτό δεν βοηθούσε τους αγρότες, λόγω των περιοριστικών τραπεζικών κριτηρίων της Εθνικής Τραπεζής Ελλάδος για τη χορήγηση δανείων⁴⁸.

Στην ιστορία της εξέλιξης του συστήματος αγροτικής πίστης της χώρας μας, θα πρέπει να σημειωθεί η ψήφιση του νόμου το 1890, σύμφωνα με τον οποίο το κράτος εγγυούταν τα δάνεια με υποθήκη προς τους αγρότες. Επίσης, έγινε εισαγωγή της έννοιας του αγροτικού ενεχύρου⁴⁹.

Η Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος ιδρύθηκε με την από 27 Ιουνίου 1929 σύμβαση μεταξύ δημοσίου και Εθνικής Τράπεζας.

Κατά την πρώτη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος αποφασίστηκε να σταλεί μια εγκύκλιος προς τους αγρότες, τους γεωργικούς συνεταιρισμούς και τις ενώσεις τους.

Η Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος δεν λειτουργούσε μόνο ως τράπεζα δεχόμενη καταθέσεις και χορηγώντας δάνεια στους γεωργούς και στους συνεταιρισμούς τους. Επί δεκαετίες αποτέλεσε το κέντρο εφοδιασμού

^{48, 49} Α. ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1990

των γεωργών με σπόρους, φάρμακα, λιπάσματα, κτηνοτροφικά σιτηρά και άλλα εφόδια. Ανέπτυξε ασφαλιστικές εργασίες στην ύπαιθρο από το 1931 και έλαβε μέρος στην ίδρυση πολλών εταιριών για την εμπορία και τη μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων. Με το άρθρο 16 του Ν. 4332/1929 ανατέθηκε στην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος η εξουσία του Υπουργού Γεωργίας επί των συνεταιρισμών, των ενώσεων και των σωματείων τους, εκτός από την έγκριση των καταστατικών⁵⁰.

Οι αρμοδιότητες της Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος επί των συνεταιρισμών είναι η ενίσχυση της συνεταιριστικής οργανώσεως των παραγωγών, η συνεταιριστική προπαγάνδα και διαπαιδαγώγηση των αγροτικών μαζών και η εποπτεία και ο έλεγχος των γεωργικών συνεταιρισμών κάθε βαθμού.

Μια από τις αρχικές διευθύνσεις της Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος είναι η Διεύθυνση Συνεταιρισμών στην οποία ανήκουν τα τέσσερα τμήματα οργάνωσης και νομιμοποίησης συνεταιριστικών οργανώσεων, εποπτείας γεωργικών συνεταιρισμών, εποπτείας αλιευτικών και δασικών συνεταιρισμών και εποπτείας συνεταιριστικών οργανώσεων ανωτέρου βαθμού⁵¹.

Παρά τη μείωση του προσωπικού η διεύθυνση τηρεί την υποχρέωση εκ του νόμου για δημοσίευση κάθε χρόνο μιας έκθεσης για τις δραστηριότητες των συνεταιρισμών. Αποτελεί τη μοναδική πηγή πληροφοριών αφού ούτε το Υπουργείο, ούτε η ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. διαθέτουν γραφεία στατιστικής παρακολούθησης των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Η Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος από την ίδρυση της συνέδεσε την τύχη της με τους συνεταιρισμούς και αυτοί βρήκαν την οικονομική συμπαράσταση σε εκείνη. Συχνά, όμως, ήταν και τα παράπονα πολλών εκπροσώπων των

^{50 51} ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΔΑΣΚΑΛΟΥ, ΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ 1992

συνεταιρισμών για ασφυκτικό έλεγχο από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος και για άσκηση μέσω αυτής αυστηρής κρατικής κηδεμονίας. Γι' αυτό θεσπίστηκε η ίδρυση ανεξάρτητου σώματος ελεγκτών των συνεταιριστικών οργανώσεων. Ο βραδύς ρυθμός υλοποίησης της σχετικής διάταξης οδήγησε σε αποδιοργάνωση του μηχανισμού ελέγχου, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η ανάγκη πολλαπλών ελέγχων πολλών συνεταιριστικών οργανώσεων, όχι μόνο από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, αλλά και από το Σώμα Ορκωτών Λογιστών και από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Από τις 8/7/1991 η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος λειτουργεί ως Ανώνυμη Εταιρία και από τις 29/7/1991 καταργήθηκε η εξειδίκευση και το μονοπώλιο στη χρηματοδότηση της γεωργίας, μετατράπηκε, λοιπόν, σε μια κοινή τράπεζα και έχασε τα ειδικά χαρακτηριστικά του κοινωφελούς ιδρύματος.

Όσον αφορά στο Υπουργείο Γεωργίας, ασκεί εποπτεία σε όλες τις γεωργικές συνεταιριστικές οργανώσεις.

Το Υπουργείο Γεωργίας, Εμπορίου και Βιομηχανίας ιδρύθηκε το 1910 και τον επόμενο χρόνο μετονομάστηκε σε Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Αυτό προετοίμασε και κατέθεσε στη Βουλή το πρώτο σχέδιο νόμου για τους συνεταιρισμούς και άσκησε την εποπτεία τους ως το 1917, οπότε ιδρύθηκε το αυτοτελές Υπουργείο Γεωργίας. Το Σεπτέμβριο του 1939 ιδρύθηκε ειδικό Υφυπουργείο Συνεταιρισμών, το οποίο καταργήθηκε μετά δύο χρόνια λειτουργίας⁵².

Στον οργανισμό του Υπουργείου Γεωργίας υπάρχει πάντοτε ένα τμήμα γεωργικού συνεργατισμού, που παρακολουθεί και μελετά τα θέματα των συνεταιρισμών, εισηγούμενο τη λήψη μέτρων ανάπτυξης.

⁵² ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΔΑΣΚΑΛΟΥ, ΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ 1992

Τέλος, τον Αύγουστο του 1989, με το Π.Δ. 465 συνεστήθη Γενική Γραμματεία Αγροτικών Συνεταιρισμών και Εποπτευόμενων Οργανισμών. Ήταν ένα ουσιαστικό βήμα συντονισμού και υποβοήθησης του ρόλου των συνεταιρισμών από το κράτος. Δυστυχώς, η Γραμματεία καταργήθηκε τον Οκτώβριο του 1991, μετά δύο χρόνια αξιόλογης δραστηριότητας⁵³.

Γενικά, η ενασχόληση του Υπουργείου Γεωργίας με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς είναι περιορισμένη. Βέβαια, τα θέματα των συνεταιρισμών αντιμετωπίζονται από όλες τις υπηρεσίες του Υπουργείου. Δεν υπάρχει, όμως, ο απαραίτητος συντονισμός και η συγκέντρωση των πληροφοριών, ώστε να εφαρμοσθεί μια ολοκληρωμένη και συνεπής πολιτική και το κυριότερο να παρακολουθείται η αποτελεσματικότητά της.

Το Υπουργείο Γεωργίας μετονομάστηκε σε Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

⁵³ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΔΑΣΚΑΛΟΥ, ΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ 1992

2.2.1. Ο ρόλος του Τραπεζικού Συστήματος

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα άρχισε να διαμορφώνει τη φυσιογνωμία του κυρίως μετά τη δεκαετία του 1960, σέρνοντας, μαζί του όλες τις αδυναμίες του παρελθόντος.

Για να γίνουν κατανοητές αυτές οι αδυναμίες είναι σκόπιμο να κάνουμε μια σύντομη αναδρομή στην ιστορική εξέλιξη του κλίματος μέσα στο οποίο κλήθηκε να διαμορφωθεί και να αναπτυχθεί το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Από το 1841 έτος ιδρύσεως της, και για αρκετές δεκαετίες, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ήταν η μόνη εκδοτική και εμπορική τράπεζα. Τα δάνεια της απευθύνονταν, κυρίως, στη χρηματοδότηση της γεωργικής παραγωγής και χορηγούνταν με εμπράγματα ασφάλεια. Παρά τις αντίξοες συνθήκες της εποχής, αρκετοί τραπεζικοί οργανισμοί δημιουργήθηκαν και προόδευαν με προοπτικές άριστες μέχρι την εποχή της ίδρυσης της Τράπεζας της Ελλάδος, το 1928, που επανέφερε τη μετατρεψιμότητα της δραχμής και άνοιξε νέους δρόμους για την ελληνική τραπεζική οργάνωση.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1930 ανέτρεψε τις προοπτικές αυτές και ανέστειλε, αναγκαστικά, τη λειτουργία μεγάλου αριθμού τραπεζών. Η κατοχή κατέστρεψε οικονομικά την χώρα μας από τα θεμέλια και οι εθνικές περιπέτειες του 1947-1950 απέκλειαν την ανασυγκρότηση και τη σταθεροποίηση του νομίσματος.

Οι τράπεζες που είχαν στερηθεί τη δυνατότητα να συγκεντρώσουν την αποταμίευση, εργάζονταν με το χρήμα του προνομίου μέχρι τη σταθεροποίηση του 1953 και, ιδίως, μέχρι τη συγκέντρωση καταθέσεων που άρχισε να πραγματοποιείται μετά το 1956, όταν απονομισματοποιήθηκε η χρυσή λίρα και αυξήθηκαν σημαντικά για πρώτη φορά, τα επιτόκια καταθέσεων.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι μόλις από τη δεκαετία του 1960 άρχισε να βρίσκει τη φυσιγνωμία του το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και μάλιστα, στα πρώτα του βήματα, με άμεσο πιστωτικό έλεγχο από τη Νομισματική Επιτροπή.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα χαρακτηρίζεται από έντονη ολιγοπωλιακή δομή και ισχυρό κρατικό έλεγχο. Επειδή διακρίνεται από εσωστρέφεια και προστατευτισμό, πάσχει από διαρθρωτικές και λειτουργικές αδυναμίες σαν αποτέλεσμα της μη ύπαρξης υγιών ανταγωνιστικών συνθηκών. Η πιο βασική ιδιομορφία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος είναι η απουσία περιφερειακών τραπεζών και αυτόνομων αποταμιευτικών και συνεταιριστικών ιδρυμάτων. Αν προστεθεί το σύστημα ποιοτικών ελέγχων και ο διοικητικός προσδιορισμός των επιτοκίων, τότε γίνεται αντιληπτή η αποδυνάμωση των ανταγωνιστικών πλαισίων της τραπεζικής αγοράς. Αυτή η έλλειψη ανταγωνιστικών συνθηκών επιδρά δυσμενώς στις δομές του τραπεζικού συστήματος, στο ρυθμό τεχνολογικής ανανέωσης και ιδιαίτερα στην ικανότητα του συστήματος να προσαρμόζεται στις διαχρονικά μεταβαλλόμενες απαιτήσεις των τραπεζικών αγορών.

Τα τελευταία χρόνια το ελληνικό τραπεζικό σύστημα εξακολουθεί να επεκτείνεται και να αυξάνει την οικονομική του δύναμη. Αυξάνει συνεχώς το δίκτυο των υποκαταστημάτων καθώς και την αριθμητική δύναμη, του προσωπικού του. Επίσης, ο έλεγχος από το κράτος έχει επεκταθεί σχεδόν σε όλη την έκταση του τραπεζικού συστήματος.

Οποιαδήποτε προσπάθεια για τη βελτίωση των βασικών μεγεθών της οικονομίας μας, την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών της προβλημάτων και τη σταθερότερη και με ταχύτερους ρυθμούς οικονομική ανάπτυξη, προϋποθέτει τη λειτουργία ενός αποδοτικού τραπεζικού συστήματος.

Κανείς δεν αμφισβητεί του αποφασιστικό ρόλο που μπορεί να παίξουν οι τράπεζες στην πορεία για την οικονομική ανάπτυξη⁵⁴

2.2.2. Ο ρόλος των Νέων Θεσμών Πίστης

Αγροτική πίστη δεν είναι μόνο τα δάνεια, η εξασφάλιση τους και η ρευστοποίηση τους. Είναι, επίσης, το Leasing, το Factoring κ.α. Στην χώρα μας έχουν γίνει πολύ λίγα για αυτούς τους συμπληρωματικούς θεσμούς. Πρέπει, όμως, να σημειώσουμε ότι και στις χώρες, όπου έχουν δοκιμαστεί αυτοί οι θεσμοί για μερικές δεκαετίες τα αποτελέσματά τους, σαν συμπλήρωμα της αγροτικής πίστης, ήταν πενιχρά.

Factoring καλείται η σύμβαση, βάσει της οποίας ο ένας από τους συμβαλλόμενους, ο προμηθευτής, εκχωρεί τις απαιτήσεις του από πώληση εμπορικών προϊόντων στον άλλο συμβαλλόμενο, δηλαδή τον factor, με αμοιβή που μπορεί να είναι ποσοστό στην αξία των πωλήσεων ή τόκος, αν προεξοφληθεί η απαίτηση⁵⁵.

Στο factoring οι τράπεζες αναλαμβάνουν την είσπραξη απαιτήσεων των προμηθευτών παρέχοντας ταυτόχρονα ασφάλεια έναντι των πιστωτικών κινδύνων.

Διακρίνονται δύο ειδών εφαρμογές factoring, αυτό που παρέχει το δικαίωμα στην τράπεζα να επιστρέψει τα απλήρωτα τιμολόγια στον προμηθευτή και το factoring όπου δεν υπάρχει δικαίωμα επιστροφής και ο κίνδυνος ανήκει συνολικά στην τράπεζα.

⁵⁴ Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΒΑΣΙΛΗ Τ. ΔΡΟΥΓΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΗ Ι. ΜΗΛΙΑΚΟΥ, ΑΘΗΝΑ 1986

⁵⁵ Α. ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1990

Με το σύστημα factoring επιτυγχάνεται η χρηματοδότηση των εξαγωγών στο ακριβές ύψος ποσού για τον προμηθευτή και αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την ενθάρρυνση των εξαγωγών.

Για να υπάρχει σύμβαση Leasing πρέπει να συμβαίνουν οι εξής προϋποθέσεις, ο μισθωτής, δηλαδή, το πρόσωπο που επιθυμεί να χρησιμοποιήσει και στην συνέχεια να αποκτήσει την κυριότητα μηχανολογικού εξοπλισμού και η εταιρία Leasing, η οποία διαθέτει τα κεφάλαια και αγοράζει τον μηχανολογικό εξοπλισμό, που στη συνέχεια εκμισθώνει στο χρήστη, με τη συμφωνία ο τελευταίος να τον αγοράσει για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα⁵⁶.

Οι προϋποθέσεις για εφαρμογή του Leasing στον αγροτικό τομέα είναι διαφορετικές σε κάθε χώρα. Άρχισε να εφαρμόζεται, περίπου, πριν 20 χρόνια. Βέβαια το Leasing στη γεωργία δεν έχει προχωρήσει στον ίδιο βαθμό, όπως στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας. Οι λόγοι μη επέκτασης του Leasing στην αγροτική οικονομία είναι οι εξής:

Α. Ο αγρότης παράγει κάτω από συνθήκες αβεβαιότητας και είναι λογικό να διακατέχεται από κάποια ανασφάλεια.

Β. Ο αγροτικός τομέας απολαμβάνει κατά κάποιον τρόπο ιδιαίτερης μεταχείρισης.

Γ. Σε αντίθεση με τη βιομηχανία, στο γεωργικό τομέα δεν γίνεται επαρκής χρήση των μηχανημάτων, που σημαίνει μεγάλη περίοδο χρήσης και άρα απόσβεσης.

Δ. Στην βιομηχανία ο κίνδυνος οικονομικής απαξίωσης αναλαμβάνεται από την εταιρία Leasing, ενώ στο γεωργικό τομέα η οικονομική απαξίωση βαραίνει συνήθως τον χρήστη.

Ε. Ο γεωργός έχει και την εναλλακτική λύση της αγοράς των υπηρεσιών, η οποία είναι αρκετά ανταγωνιστική.

^{56, 57} Α. ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1990

Στ. Το αντικείμενο του Leasing στην αγροτική οικονομία έχει συνήθως χαμηλή αξία.

Ζ. Οι μεγάλες αγροτικές εκμεταλλεύσεις δεν παρουσιάζουν μεγάλα προβλήματα ρευστότητας⁵⁷.

Οι προϋποθέσεις για εφαρμογή του Leasing στον αγροτικό χώρο είναι τρεις:

1. Οι εκμεταλλεύσεις πρέπει να τηρούν λογιστική, προκειμένου οι εταιρίες Leasing να εκτιμούν την αποδοτικότητα της επένδυσης.
2. Οι εκμεταλλεύσεις πρέπει να αξιοποιούν πλήρως ή τουλάχιστον ικανοποιητικά τα μηχανήματά τους.
3. Να υπάρχει στενότητα ρευστότητας από τη μεριά των αγροτικών εκμεταλλεύσεων⁵⁸.

Η ανάγκη για μείωση του κόστους παραγωγής, μείωση της αξίας των προς υποθήκευση αντικειμένων, αύξηση των τιμών των εισροών που χρησιμοποιούν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις, μείωση της ρευστότητας, ευνοούν την υιοθέτηση και εφαρμογή του Leasing στον αγροτικό τομέα.

⁵⁸ Α. ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1990

2.3. Τρόποι Χρηματοδότησης των Γεωργικών Συνεταιρισμών

Τα οικονομικά μέσα που έχει στη διάθεσή του ο συνεταιρισμός για τη διεξαγωγή και την επέκταση των εργασιών του, εξαρτώνται από τα ποσά που θέτουν στη διάθεσή του τα μέλη του, με τη μορφή των συνεταιριστικών μερίδων, τα ποσά που παραμένουν στη διάθεση του από το πλεόνασμα διαχείρισεως, οι οικονομικές ενισχύσεις και οι φορολογικές απαλλαγές που προσφέρει το κράτος, τα διαφόρων ειδών κίνητρα των οποίων μπορεί να κάνει χρήση και τα δάνεια που μπορεί να συνάψει στηριζόμενος στην αλληλέγγυο ευθύνη των μελών.

Η συνεταιριστική μερίδα είναι το ελάχιστο χρηματικό ποσό συμμετοχής κάθε μέλους στο κεφάλαιο του συνεταιρισμού. Κάθε μέλος συμμετέχει στο συνεταιρισμό με μία υποχρεωτική μερίδα και έχει μία ψήφο. Το ύψος και οι προϋποθέσεις καταβολής της αξίας της ορίζονται από το καταστατικό. Η συνεταιριστική μερίδα είναι αμεταβίβαστη, αδιαίρετη και ίση για όλους τους συνεταίρους.

Το καταστατικό μπορεί να προβλέπει όρους και προϋποθέσεις για την απόκτηση από κάθε μέλος πρόσθετων υποχρεωτικών μερίδων ανάλογα με το ύψος των συναλλαγών του με τον συνεταιρισμό. Ο συνολικός αριθμός των ψήφων στις πρωτοβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να υπερβεί τις τρεις.

Τα χαμηλά, γενικά, εισοδήματα των αγροτών δεν επιτρέπουν την καταβολή μεγάλου ύψους συνεταιριστικών μερίδων, αφού μάλιστα το κεφάλαιο αυτό δεν αποδίδει τόκο, αλλά αποτελεί ένα ποσό που δεσμεύεται στο συνεταιρισμό για την προώθηση των εργασιών του, από τις οποίες προσδοκάται έμμεσο όφελος για όλα τα μέλη. Κατά την έξοδο του μέλους από τον συνεταιρισμό του επιστρέφεται η συνεταιριστική μερίδα του στην ονομαστική της αξία ή και μειωμένη αν υπήρξαν ζημιές του συνεταιρισμού που καλύφθηκαν από το κεφάλαιο των μερίδων.

Αν από τα ακαθάριστα έσοδα του συνεταιρισμού αφαιρεθούν οι κάθε είδους δαπάνες, οι ζημιές, οι αποσβέσεις και οι τόκοι των υποχρεωτικών και των προαιρετικών μεριδίων, το υπόλοιπο που απομένει αποτελεί το διαχειριστικό υπόλοιπο της χρήσης. Το διαχειριστικό υπόλοιπο περιλαμβάνει πλεονάσματα και κέρδη. Από τα πλεονάσματα, πριν από την αφαίρεση για τις προαιρετικές μερίδες, κρατείται ποσοστό 10% για το σχηματισμό τακτικού αποθεματικού. Η κράτηση αυτή παύει να είναι υποχρεωτική όταν το τακτικό αποθεματικό φθάσει στο ύψος του συνολικού ποσού των υποχρεωτικών μερίδων των μελών του συνεταιρισμού και επαναφέρεται εάν το τακτικό αποθεματικό υστερήσει έναντι του συνολικού ποσού των μερίδων των μελών. Το υπόλοιπο των πλεονασμάτων διατίθεται για την ανάπτυξη του συνεταιρισμού, την απόδοση στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό και την υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη.

Μετά την αφαίρεση του ποσοστού για το σχηματισμό τακτικού αποθεματικού, η γενική συνέλευση μπορεί να αποφασίσει την κράτηση ποσοστού από το καθαρό πλεόνασμα της διαχειριστικής χρήσης για τη δημιουργία έκτακτου και ειδικού αποθεματικού. Στο ειδικό αποθεματικό περιέχεται και κάθε έκτακτη εισφορά των συνεταίρων, που επιβάλλεται με απόφαση της γενικής συνέλευσης για ορισμένο σκοπό, όπως όταν η συνεταιριστική οργάνωση αδυνατεί να πληρώσει τις ληξιπρόθεσμες οφειλές της ή αν κατά τη σύνταξη του ισολογισμού διαπιστωθεί ότι το παθητικό υπερβαίνει το ενεργητικό.

Το είδος αυτό εισφοράς δείχνει μάλιστα εντονότερα το πνεύμα αλληλεγγύης των μελών, σε σύγκριση με τη συνεταιριστική μερίδα, γιατί δεν συνδέεται με το όνομα αυτών που εισφέρουν και γιατί δεν μπορούν τα μέλη να προσδοκούν να αναλάβουν έστω την ονομαστική αξία αυτών των εισφορών κατά την έξοδό τους από το συνεταιρισμό. Ακόμα, ενώ η

συνεταιριστική μερίδα είναι ίση για όλους η μη διανομή πλεονασμάτων αντιστοιχεί με άνιση εισφορά των μελών. Τα μέλη που είχαν πολλές συναλλαγές με τον συνεταιρισμό θα είχαν δικαίωμα σε μεγαλύτερο ποσό από τα πλεονάσματα.

Κάποιες από τις φορολογικές απαλλαγές που αφορούν το συνεταιρισμό είναι οι αγορές ακινήτων από Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις για τη δημιουργία επιχειρήσεων μέσα στην περιφέρειά τους ή μεταχειρισμένων κινητών μέσων αγροτικής παραγωγής έχουν την ίδια φορολογική μεταχείριση όπως το δημόσιο, του φόρου μεταβίβασης ακινήτου που μεταβιβάζεται στα μέλη των αγροτικών συνεταιρισμών πρώτης βαθμίδας κ.α.

Όσον αφορά τις οικονομικές ενισχύσεις του κράτους, στον προϋπολογισμό εξόδων του Υπουργείου μπορεί να εγγράφεται κάθε χρόνο πίστωση ελεγχόμενη απολογιστικά για την οικονομική ενίσχυση της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ., που διατίθεται από αυτήν αποκλειστικά για δαπάνες συνεταιριστικής εκπαίδευσης, μετεκπαίδευσης ή επιμόρφωσης αιρετών στελεχών ή υπαλλήλων Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, με βάση τον ετήσιο προϋπολογισμό τους. Επίσης, οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και οι εταιρείες τους εντάσσονται στους αναπτυξιακούς νόμους. Ακόμα, διατάξεις που θεσπίζουν κίνητρα ή απαλλαγές οικονομικής, φορολογικής ή άλλης φύσεως για τη μετατροπή εταιριών περιορισμένης ευθύνης σε ανώνυμες εταιρείες ή τη μετατροπή άλλου νομικού τύπου εμπορικών εταιριών σε εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, ισχύουν με τις ίδιες προϋποθέσεις και για τη μετατροπή δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας Αγροτικής Συνεταιριστικής Οργάνωσης σε ανώνυμη εταιρεία ή εταιρεία περιορισμένης ευθύνης.

Η ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. ενισχύεται οικονομικά από τον οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων με την καταβολή σε αυτή, κάθε χρόνο ποσοστού

δύο και μισό τοις εκατό (2,5%) από τα έξοδα του, που πραγματοποιούνται.

Ομοίως, ενισχύονται οικονομικά από τον οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.), η Γενική Συνομοσπονδία Αγροτικών Συλλόγων Ελλάδος (ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.) και η Γενική Συνομοσπονδία Δημοκρατικών Αγροτικών Συλλόγων Ελλάδος (ΣΥ.Δ.Α.Σ.Ε.), με την καταβολή κάθε χρόνο στη ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε. ποσοστού 0,90% και στη ΣΥ.Δ.Α.Σ.Ε ποσοστού 0,60% από τα άνω έσοδά τους. Η οικονομική ενίσχυση καταβάλλεται με απόφαση του Υπουργού μέσα στο πρώτο εξάμηνο κάθε έτους με βάση τα έσοδα που πραγματοποιήθηκαν κατά τον προηγούμενο χρόνο από την ΕΛ.Γ.Α σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη.

Τέλος, με τη μορφή χαμηλότοκων δανείων ή άλλων παροχών θεσπίζονται διάφορα αναπτυξιακά κίνητρα που αποσκοπούν στην κινητοποίηση του ενδιαφέροντος προς δραστηριοποίηση σε ορισμένους τομείς ή ορισμένες περιοχές της χώρας. Οι συνεταιρισμοί προσφέρονται ιδιαίτερα για την ορθολογική αξιοποίηση αυτών των κινήτρων για πολλούς λόγους.

2.3.1. Η Δανειακή Κατάσταση των Γεωργικών Συνεταιρισμών

Τα οικονομικά μέσα που αντλεί ο συνεταιρισμός από τα μέλη του δεν επαρκούν συνήθως για την ανάληψη και προώθηση των πρωτοβουλιών του. Η ανάγκη για δανεισμό ανακύπτει τόσο κατά την εκτέλεση των εργασιών του, όσο και κατά την εκτέλεση επενδυτικών έργων. Οι τόκοι με τους οποίους επιβαρύνονται τα δάνεια αυτά αποτελούν μέρος των εξόδων διαχείρισης του συνεταιρισμού ή μέρος του κόστους του επενδυτικού έργου.

Οι πιστωτικές εργασίες αποτελούν για τους συνεταιρισμούς την κύρια εργασία του και για το σύνολο των ενώσεων μια σοβαρή εργασία. Αντικείμενό τους είναι η σύναψη δανείων από τις τράπεζες και η διανομή τους στα φυσικά μέλη, τους γεωργούς. Τα νομικά πρόσωπα, βέβαια, συνάπτουν και δάνεια για τις δικές τους ανάγκες. Μπορούν, επίσης, να χορηγούν δάνεια στα μέλη εξ' ιδίων κεφαλαίων, αλλά σε μικρή κλίμακα, ανάλογα με τα διαθέσιμα κεφάλαιά τους.

Τα δάνεια διακρίνονται σε βραχυπρόθεσμα, διάρκειας μέχρι 1 έτους, σε μεσοπρόθεσμα, διάρκειας μέχρι 5 ετών και μακροπρόθεσμα, διάρκειας 6-15 ή 20 ετών. Τα βραχυπρόθεσμα δάνεια χορηγούνται για να διευκολύνουν είτε την πραγματοποίηση της παραγωγής, είτε την εμπορία της συγκομιδής, οπότε συνάπτονται και χρησιμοποιούνται από τα νομικά πρόσωπα. Τα βραχυπρόθεσμα δάνεια από συνεταιριστικά κεφάλαια είναι σε αναλογία προς το σύνολο πολύ λίγα.

Τα μεσομακροπρόθεσμα δάνεια χορηγούνται από την τράπεζα προς τα νομικά πρόσωπα των συνεταιριστικών οργανώσεων και συνήθως απ'ευθείας προς τους γεωργούς, χωρίς μεσολάβηση των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Οι διοικήσεις των συνεταιρισμών καθορίζουν το ποσό του δανείου για κάθε μέλος και εισηγούνται στην τράπεζα τη χορήγηση του

συγκεντρωτικού δανείου, αναλαμβάνοντας ταυτόχρονα την ευθύνη της επιστροφής του.

Παρατηρούμε και από τον πίνακα 2 ότι τα συνολικά ποσά των βραχυπρόθεσμων δανείων που χορηγήθηκαν στους συνεταιρισμούς για το έτος 2003 είναι 54.500.000 ευρώ και για το έτος 2004 είναι 57.500.000 ευρώ. Επίσης, τα συνολικά ποσά των δανείων μεσοπρόθεσμου χαρακτήρα είναι 7.500.000 ευρώ για το 2003 εκ των οποίων 3.500.000 ευρώ είναι τα μεσοπρόθεσμα δάνεια και 2.000.000 ευρώ είναι τα δάνεια έναντι επιχορήγησης. Για το έτος 2004 τα συνολικά ποσά είναι 64.800.000 ευρώ, ως μεσοπρόθεσμα δάνεια δόθηκαν 4.000.000 ευρώ και ως δάνεια έναντι επιχορήγησης δόθηκαν 3.000.000 ευρώ.

Ο συνηθέστερος τρόπος είσπραξης των δανείων από την τράπεζα είναι δια της κρατήσεως του αντιστοίχου ποσού κατά τη φάση της πληρωμής στους παραγωγούς της αξίας των προϊόντων τους.

Τα πλεονεκτήματα που εξασφαλίζει ο συνεταιρισμός σε σύγκριση με το μεμονωμένο αγρότη κατά τη σύνοψη δανείου είναι ότι συνήθως παρουσιάζει πολύ περισσότερες διασφαλίσεις στο δανειστή τους. Τα περιουσιακά στοιχεία του συνεταιρισμού και η αλληλέγγυος ευθύνη των μελών του διαμορφώνουν την απαραίτητη οικονομική επιφάνεια και εγγύηση.

Ευθύνη του συνεταιρισμού αποτελεί η λεπτομερειακή και ρεαλιστική εκτίμηση της ανάγκης για νέες επενδύσεις, η ιεράρχηση τους και η τεκμηρίωση της οικονομικής αποτελεσματικότητας τους, ώστε τα οικονομικά οφέλη που θα προκύψουν να είναι τουλάχιστον ίσα προς το κεφάλαιο και τους τόκους του. Τυχόν κακή εκτίμηση των οικονομικών αποτελεσμάτων δεν καταλήγει μόνο στην επιβάρυνση των μελών αντί της ωφέλειας που προσδοκούσαν αλλά και σε αμφισβήτηση, πολλές φορές, της αποτελεσματικότητας του ίδιου του συνεταιριστικού θεσμού.

Επειδή οι επιμέρους συνεταιρισμοί αποτελούν μονάδες της συνεταιριστικής κινήσεως, κάθε αποτυχία από μέρους ενός έχει επιπτώσεις και στους άλλους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ΎΨΟΣ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΕΤΩΝ 2004, 2003

ΕΙΔΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΥΡΩ 2003	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΥΡΩ 2004
Κ.Κ. ΤΑΚΤΗΣ ΛΗΞΗΣ	39.000.000	37.000.000
ΕΓΓΥΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	5.000.000	2.000.000
Κ.Κ. ΜΕ ΥΠΟΣΧΕΤΙΚΕΣ	5.000.000	4.000.000
Κ.Κ. ΜΕ ΕΠΙΤΟΚΙΟ EURIBOR	5.500.000	7.500.000
ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΠΟΣΑ ΔΑΝΕΙΩΝ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ	54.500.000	57.500.000
ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΑ ΔΑΝΕΙΑ	3.500.000	4.000.000
ΚΕΦΑΙΛΑΙΟ ΚΙΝΗΣΗΣ ΜΟΝΙΜΟΤΕΡΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ	2.000.000	300.000
ΔΑΝΕΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ	2.000.000	3.000.000
ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΠΟΣΑ ΔΑΝΕΙΩΝ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ	7.500.000	7.300.000
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ ΔΑΝΕΙΩΝ	62.000.000	64.800.000

Πηγή: Α.Τ.Ε.

2.3.2. Τα Χρέη των Συνεταιρισμών

Δεν υπάρχει ελληνική κυβέρνηση από τη σύσταση του σύγχρονου κράτους που να μην έχει ασχοληθεί με τα χρέη των αγροτών. Ολόκληρη η στρατηγική κατάληψη της εξουσίας συναρμολογείται γύρω από την επαγγελία ρύθμισης των χρεών. Είναι μια πράξη, που μαζί με τη ρύθμιση φέρει και το σπόρο της δημιουργίας των χρεών. Κάτω δε από την πρόφαση της πολυθρόμβης ρύθμισης των αγροτικών χρεών, για λόγους ίσης μεταχείρισης, χαρίζονται και υπέρογκα χρέη σε επιχειρηματίες.

Τα αγροτικά χρέη του 19^{ου} αιώνα έβρισκαν μια λογική εξήγηση στα προβλήματα της ιδιοκτησίας και της τοκογλυφίας. Μετά την λυσιτελή αντιμετώπιση αυτών των δύο βασικών αιτιών δημιουργίας χρεών με τη διανομή των μεγάλων ιδιοκτησιών και την ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας Ελλάδος, εμφανίστηκε άλλη σοβαρότερη αιτία.

Πρόκειται για την καθημερινή εμπλοκή του κράτους στη διαχείριση των προϊόντων μέχρι το επίπεδο του τελικού καταναλωτή. Το κράτος έγινε ο ρυθμιστής, ίσως η κύρια αιτία διαταραχής των αγορών γεωργικών προϊόντων.

Εκτιμάται πως τα πρωτογενή αγροτικά χρέη δεν υπερβαίνουν κατ' έτος το 5% της αξίας της γεωργικής παραγωγής. Τη διόγκωση τους προκαλεί η ενσωμάτωση των τόκων, υπερημερίας, κυρίως, με την προσδοκία της μελλοντικής ρύθμισης από κάποια κυβέρνηση και της εξανέμισης του χρέους από τον πληθωρισμό. Σύμφωνα με τον Πίνακα 3 το συνολικό ποσό ρυθμίσεων των χρεών για το έτος 2003 είναι 11.000.000 ευρώ και για το έτος 2004 μειώνεται σε 7.500.000 ευρώ. Είναι, επίσης, βέβαιο ότι από τις ρυθμίσεις των χρεών ωφελούνται κυρίως και ποικιλοτρόπως λίγα άτομα. Η μάζα του πληθυσμού είναι εκείνη που διαρκώς χάνει. Λόγω του μεγάλου αριθμού των γεωργών, στη μονάδα θα αναλογεί πάντοτε ελάχιστο ποσό για χάρισμα. Το γεωργό και το μέλος του συνεταιρισμού

που είναι συνδεδεμένοι με τη γη και τον τόπο τους, ευνοούν μόνο η ειλικρινής και διαφανής διαχείριση του δημοσίου χρήματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΧΡΕΩΝ ΕΤΩΝ 2003, 2004

	ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ	
ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ Π.Δ.Τ.Ε. 1620/89	6.000.000	5.500.000
ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΟΦΕΙΛΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ 44023/Β1466 ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΥΠ.ΟΙ.Ο.	5.000.000	2.000.000
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ	11.000.000	7.500.000

Πηγή: Α.Τ.Ε.

2.3.3. Μελλοντικές Κατευθύνσεις

Οι προτάσεις για τις μελλοντικές κατευθύνσεις της αγροτικής πολιτικής τόσο ως προς τη διαμόρφωση τους όσο και ως προς την εφαρμογή τους προαπαιτούν τη δυναμική παρουσία των αγροτών στη λήψη των αποφάσεων.

Πολλά έργα υποδομής θα πρέπει να γίνουν για τον αγροτικό τομέα ενώ οι ιδιωτικές επενδύσεις θα πρέπει να είναι επιλεκτικές και να κατευθύνονται όπου προωθείται η μεγάλη μονάδα αγροτικής εκμετάλλευσης και η καθετοποίηση της παραγωγής. Οι νέες υποδομές θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις επενδύσεις σε τεχνολογίες αιχμής, πέρα από την επιθυμία δημιουργίας μεγάλης αγροτικής μονάδας θα πρέπει, επίσης, να ληφθεί υπόψη η περίπτωση της εκτατικής και ποιοτικής γεωργίας και της σφαιρικής περιφερειακής ανάπτυξης.

Τόσο η γενική όσο και η ειδική εκπαίδευση των αγροτών είναι ανεπαρκής. Η ανεπαρκής τεχνική κατάρτιση συχνά προβάλλεται ως μια αιτία αναποτελεσματικότητας τόσο κατά το στάδιο της παραγωγής όσο και το αντίστοιχο της διάθεσης προϊόντος. Το Υπουργείο Γεωργίας θα πρέπει να στελεχωθεί από το κατάλληλο γεωτεχνικό προσωπικό που θα είναι πρόθυμο να συμμετάσχει ενεργά στις κατά τόπους εφαρμογές και ειδικά στις νέες δυναμικές καλλιέργειες που προτείνονται στους αγρότες. Οι δυνατότητες της αγροτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης θα πρέπει να διευρυνθούν, το δημόσιο μέσα από τον αρμόδιο φορέα του, θα πρέπει να προωθήσει την συνεταιριστική παιδεία. Ο κύκλος μαθημάτων σε όλα τα επίπεδα γεωργικής εκπαίδευσης θα πρέπει να διευρυνθεί, η επί τόπου ενημέρωση κρίνεται αναγκαία, ενώ επιβάλλεται η συνεργασία των διαφόρων γεωργικών σχολών με τα μεγάλα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα.

Ένα σημαντικό μέρος της χρηματοδότησης του αγροτικού τομέα λύνει προβλήματα βραχυχρόνιων ανισορροπιών. Η στήριξη της συνεταιριστικής αγροτικής εκμετάλλευσης και η ενίσχυση των συλλογικών δραστηριοτήτων μπορεί να γίνει μέσω μιας χαμηλότοκης και όχι αναγκαστικά προνομιακής δανειοδότησης. Επίσης, η στήριξη αυτή μπορεί να εκφρασθεί από συγκεκριμένες πιστωτικές δαπάνες για στελέχωση, εκπαίδευση και επιμόρφωση των μελών των συνεταιρισμών. Από τη μεριά, όμως, των συνεταιρισμών θα πρέπει να εκλείψουν οι διάφοροι λόγοι αφερεγγυότητας.

Ενάντια στη μείωση της συμμετοχής του αγροτικού τομέα στο διεθνές εμπόριο αλλά και για μια επιθετική εξαγωγική επίδοση των προϊόντων του αγροτικού τομέα προτείνονται κάποιες πρακτικές.

Θα πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες που δίνονται για την διείσδυση των ελληνικών αγροτικών προϊόντων στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι δυνατότητες αυτές εξαρτώνται άμεσα εκτός από την υψηλή παραγωγικότητα και από παράγοντες, όπως η ποιότητα, η τυποποίηση και η συσκευασία των προϊόντων. Επίσης, το σωστό μάρκετινγκ, αλλά και το δυναμικό μάνατζμεντ όσον αφορά τις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων αποτελούν τα προαπαιτούμενα για την εξαγωγική επίδοση τόσο του υπό στενή έννοια όσο και του μεταποιητικού αγροτικού τομέα. Η εξασφαλισμένη διάθεση της αγροτικής παραγωγής στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά προϋποθέτει την άριστη γνώση των καταναλωτικών προτιμήσεων, προϋποθέτει εξαγωγή προϊόντα τα οποία ανταποκρίνονται στις σύγχρονες μεθόδους μεταφοράς, αποθήκευσης και διάθεσης, προϋποθέτει διαφήμιση και ικανοποίηση προκαθορισμένων κριτηρίων που συνεχώς προβάλλονται από τον Ευρωπαίο καταναλωτή. Τέλος, θα πρέπει η αγροτική παραγωγή να παρουσιάσει ικανοποιητικό βαθμό προσαρμοστικότητας στην εκδηλούμενη ζήτηση.

Η πραγματοποίηση ενός επιπέδου τιμών αγροτικών προϊόντων που θα μπορεί να καλύπτει το κόστος παραγωγής συν κάποιο λογικό κέρδος μπορεί να προέλθει και από την πραγματοποίηση των παρακάτω ενδεικτικών προτάσεων αγροτικής πολιτικής. Θα πρέπει να υπάρξουν οι κατάλληλες πιέσεις και να εισακουσθούν τα αιτήματα των Ελλήνων αγροτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επίσης, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε οι θεσμικές τιμές αγροτικών προϊόντων να συμπίσουν με τις απολαμβανόμενες τιμές παραγωγού.

Ως πρόσθετοι παράγοντες προσδιορισμού του αγροτικού εισοδήματος θεωρούνται πέρα από τον όγκο παραγωγής και τις τιμές των προϊόντων και οι επιδοτήσεις, η φορολογία και το κόστος των εισροών.

Τέλος, θα πρέπει να υπάρξουν πολιτικές υπέρ μιας δίκαιης κατανομής του αγροτικού εισοδήματος, επιβάλλεται η φορολογία του μεγαλοαγρότη.

Η ανάλογη οικονομική ανάπτυξη απαιτεί και την αντίστοιχη ανάλογη κοινωνική ανάπτυξη. Οι προτάσεις που ακολουθούν μπορούν να αποτελέσουν το έναυσμα για την βελτίωση της υπάρχουσας κοινωνικής ανάπτυξης της υπαίθρου. Έτσι, πρώτον ειδική μέριμνα θα πρέπει να δοθεί στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης των κατοίκων της υπαίθρου. Το σύστημα αυτό θα πρέπει να λειτουργήσει κανονικά με όλες τις υποχρεώσεις και τις απαιτήσεις που επιβάλλει και σε άλλες κοινωνικοοικονομικές ομάδες όπου και εφαρμόζεται.

Δεύτερον, θα πρέπει να ενισχυθούν τα διάφορα κίνητρα για την αναβάθμιση της ποιοτικής ζωής στην ελληνική ύπαιθρο. Η αναβάθμιση αυτή θα πρέπει να αποβλέπει στην ανανέωση του γηρασμένου πληθυσμού της υπαίθρου, τόσο από την πλευρά της διαδοχής, όσο και από την πλευρά της συνύπαρξης του παραδοσιακού με τον μοντέρνο τρόπο ζωής των αστικών κέντρων. Πρέπει να δοθούν κίνητρα εγκατάστασης νέων επιστημόνων στην ύπαιθρο. Τόσο τα αγαθά όσο και

οι υπηρεσίες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να ευρίσκονται, επίσης, στην διαθεσιμότητα των αγροτών.

Τέλος, ειδικά προγράμματα που τονώνουν την αναψυχή, την παιδεία και την εν γένει κουλτούρα θα πρέπει και αυτά να αρχίσουν να εμφανίζονται στην ύπαιθρο. Η καθημερινή ασχολία στις αγροτικές δραστηριότητες δεν θα πρέπει πάντοτε να συντηρεί το υπάρχον κοινωνικό περιβάλλον.

3. Συμπεράσματα

Κατά γενική εκτίμηση, λόγω του υψηλού βαθμού ομοιογένειας του πληθυσμού οι Έλληνες είναι συνεργάσιμοι και όχι ατομικιστές. Πολλά δείγματα συνεργασίας των Ελλήνων από αιώνων έγιναν γνωστά και ονομαστά, όπως τα Αμπελάκια, οι ναυτιλιακές συνεργασίες κ.α. Το δυσάρεστο είναι ότι αυτό το παραδοσιακό πνεύμα συνεργασίας δεν κατορθώθηκε να εκφραστεί μέσα από τους νόμους της ελληνικής πολιτείας.

Στις χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης υπάρχουν δεκάδες εκατομμύρια πολιτών που προσφέρουν και απολαμβάνουν τη συμπαράσταση στους κόλπους σχημάτων συνεργασίας και εκατοντάδες χιλιάδες που απασχολούνται ως υπάλληλοι σε αυτές τις πρωτοβουλίες. Σε αυτό το χώρο δραστηριοποίησης η Ελλάδα καταλαμβάνει την τελευταία θέση μεταξύ των εταίρων της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και είναι ανησυχητικό το γεγονός, όχι, μόνο διότι δεν αναπληρώνεται το κενό από τη μη συνεταιριστική οικονομία, αλλά, προπαντός, διότι δεν αναγνωρίζεται έμπρακτα ο τομέας του συνεργατισμού ως πρωτεύουσας προτεραιότητας και σημασίας για τη χώρα.

Ο χώρος των συνεταιρισμών στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται, όχι από την παντελή έλλειψη οργάνωσης, γεγονός που θα αξιολογούνταν ως θετική αφετηρία, αλλά από την κακή οργάνωση. Όλες δε οι οργανωτικές προσπάθειες που γίνονται από την πολιτεία, μάλλον χειροτερεύουν την κατάσταση αντί να την βελτιώνουν.

Όσο πιο λεπτομερειακή και εκτεταμένη είναι η νομοθετική ρύθμιση και οι παρεμβάσεις κατά την πορεία στα συνεταιριστικά πράγματα, τόσο πιο αρνητικές αποβαίνουν οι επιπτώσεις. Η συνεργασία είναι υπόθεση που ξεκινάει από τη βάση, από τα άτομα, από τις μικρές ομάδες, σφυρηλατείται και εμπεδώνεται υπό το φως και τη δοκιμασία των

καθημερινών σχέσεων. Διευρύνεται, όταν από όλα τα μέλη και από όλες τις πλευρές γίνονται αποδεκτές οι σκοπιμότητες της διεύρυνσης. Ως εδώ ο ρόλος της πολιτείας μόνο σε δύο σημεία μπορεί να φανεί χρήσιμος, στη διευκόλυνση της σύστασης των πυρήνων συνεργασίας μέσω της εκπαίδευσης και στην απάλειψη των αποθαρρυντικών στοιχείων κατά τη φυσιολογική διεύρυνση του ιστού της συνεργασίας.

Πάντως, οι νέες συνθήκες ευρωπαϊκού βίου της χώρας απαιτούν ριζικούς αναδιοργανωτικούς προσανατολισμούς στο γεωργικό χώρο, είναι ανάγκη να εθισθούν οι συνεταιριζόμενοι πολίτες και προπαντός οι γεωργοί στη διαχείριση του χρήματος.

Ένας άξονας όπου πρέπει κατά προτεραιότητα να ενταχθεί η κρατική μέριμνα για τους συνεταιρισμούς, είναι η συνεταιριστική παιδεία. Είναι ανάγκη να γίνει ένας απολογισμός της υποδοχής του συνεργατισμού από τις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες και να σχεδιασθεί το μέλλον υπό το φως των νέων προοπτικών.

Πέραν των νομοθετικών μέτρων και των ενδεχόμενων οικονομικών κινήτρων μεγάλη σημασία για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών έχει και η έναντι αυτών τηρούμενη στάση των κρατικών αρχών. Έντονη, λοιπόν, η ανάγκη για ταχεία απονομή δικαιοσύνης και παραδειγματική τιμωρία των υπεύθυνων. Επίσης, πρέπει τα συνεταιριστικά στελέχη να είναι άψογα στη συμπεριφορά τους.

Θεωρείται κατεπείγουσα η ανάγκη προσαρμογής του νομοθετικού πλαισίου, που να κατοχυρώνει όλες τις μορφές συνεργασίας, να θεσπίζει τον εξωτερικό, ανεξάρτητο έλεγχο και να αποδεσμεύει τους συνεταιρισμούς από τις κρατικές επεμβάσεις και τις κομματικές αναμίξεις.

Βασική υποχρέωση αποτελεί ο συσχετισμός κατά τον απολογισμό των συνεταιριστικών μεγεθών εντός του κλάδου και στο σύνολο της οικονομίας και κοινωνίας, διότι οι συνεταιρισμοί δεν είναι απλές

επιχειρήσεις για να αρκεστούν μόνο σε ένα καλό οικονομικό αποτέλεσμα, έχουν ευρύτερους, διαρκείς σταθεροποιητικούς και αναπτυξιακούς κοινωνικούς στόχους.

Ο συντονισμός και η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών πρέπει να γίνονται σε όλα τα επίπεδα, αλλά τα ενισχυτικά μέτρα της πολιτείας πρέπει να εξειδικεύονται κατά τομείς, κατά περιοχές, ώστε να υπάρχει βελτίωση της αποτελεσματικότητας.

Είναι ανάγκη να διαχωριστεί σαφώς η νοοτροπία και η δράση των συνεταιρισμών ως επιχειρήσεις από τη δράση των συγγενικών συνδικάτων, η σύγχυση είναι ιδιαίτερα έντονη στους συνεταιρισμούς.

Τέλος, τα μέλη των συνεταιρισμών πρέπει να καθορίζουν με σύνεση και περίσκεψη την πορεία της συνεργασίας τους.

Τελικά, η πιο γνήσια και συνεπής επιλογή είναι η στήριξη στις ίδιες δυνάμεις και η πιστή συνεργασία.

Το βασικό αντικείμενο του συνεταιρισμού είναι καθαρά οικονομικό, ο συνεταιρισμός πέρα από την οικονομία των μελών του, επηρεάζει σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό και την οικονομία της χώρας. Η Αγροτική Πίστη θεωρείται εργαλείο αγροτικής ανάπτυξης. Ο ρόλος της Αγροτικής Πίστης είναι ευρύς, να βοηθήσει στην αναδιάρθρωση της γεωργίας και το πέρασμα της σε σύγχρονες μορφές άσκησης της, στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής, στην ποιοτική της βελτίωση και στη μείωση του κόστους της. Επίσης να βοηθήσει τις καθυστερημένες περιοχές και τις περιοχές με δυσμενείς φυσικές συνθήκες.

Η Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος έχει σαν σκοπό την άσκηση της αγροτικής πολιτικής του κράτους, την ενίσχυση της Αγροτικής Πίστης και την ενίσχυση της αγροτικής συνεταιριστικής οργάνωσης. Η ενασχόληση του Υπουργείου Γεωργίας με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς είναι περιορισμένη.

Οποιαδήποτε προσπάθεια για την βελτίωση των βασικών μεγεθών της οικονομίας μας, την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών της προβλημάτων και τη σταθερότερη και με ταχύτερους ρυθμούς οικονομική ανάπτυξη προϋποθέτει τη λειτουργία ενός αποδοτικού τραπεζικού συστήματος.

Αγροτική Πίστη είναι, επίσης, το Leasing, το Factoring κ.α., στη χώρα μας, όμως, έχουν γίνει πολύ λίγα γι' αυτούς τους συμπληρωματικούς θεσμούς.

Τα οικονομικά μέσα που έχει στη διάθεσή του ο συνεταιρισμός για τη διεξαγωγή και την επέκταση των εργασιών του, εξαρτώνται από τα ποσά που θέτουν στη διάθεσή του τα μέλη του, με τη μορφή των συνεταιριστικών μερίδων, τα ποσά που παραμένουν στη διάθεσή του από το πλεόνασμα διαχείρισεως, οι οικονομικές ενισχύσεις και οι φορολογικές απαλλαγές που προσφέρει το κράτος, τα διάφορων ειδών κίνητρα των οποίων μπορεί να κάνει χρήση και τα δάνεια που μπορεί να συνάψει στηριζόμενος στην αλληλέγγυο ευθύνη των μελών.

Η ανάγκη για δανεισμό ανακύπτει τόσο κατά την εκτέλεση των εργασιών του όσο και κατά την εκτέλεση των επενδυτικών έργων. Τα πλεονεκτήματα που εξασφαλίζει ο συνεταιρισμός σε σύγκριση με το μεμονωμένο αγρότη κατά τη σύναψη δανείου είναι ότι συνήθως παρουσιάζει περισσότερες διασφαλίσεις στον δανειστή του. Από τις ρυθμίσεις των χρεών ωφελούνται κυρίως και ποικιλοτρόπως λίγα άτομα. Το γεωργό - μέλος του συνεταιρισμού που είναι συνδεδεμένος με τη γη και τον τόπο του, ευνοούν μόνο η ειλικρινής και διαφανής διαχείριση του δημοσίου χρήματος.

Οι προτάσεις για τις μελλοντικές κατευθύνσεις της αγροτικής πολιτικής τόσο ως προς τη διαμόρφωσή τους όσο και ως προς την εφαρμογή τους προαπαιτούν τη δυναμική παρουσία των αγροτών στη λήψη των αποφάσεων. Πολλά έργα υποδομής θα πρέπει να γίνουν για τον αγροτικό τομέα ενώ οι ιδιωτικές επενδύσεις θα πρέπει να κινηθούν παράλληλα.

Ακόμα, θα πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες που δίνονται για την διείσδυση των ελληνικών αγροτικών προϊόντων στα κράτη – μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης. Τέλος, η ανάλογη οικονομική ανάπτυξη απαιτεί και την ανάλογη κοινωνική ανάπτυξη, η οποία μπορεί να προέλθει από ειδικά προγράμματα που τονώνουν την αναψυχή, την παιδεία και την εν γένει κουλτούρα.

4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ: ΘΕΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΑΘΗΝΑ 1990 (Σ. ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΑΚΗ – ΜΠΕΒΕΡΑΚΟΥ).
2. Α. ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1990.
3. ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΖΑΧΑΡΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ ΑΘΗΝΑ 1991.
4. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΔΑΣΚΑΛΟΥ, ΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ 1992.
5. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1987.
6. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΒΑΣΙΛΗ Τ. ΔΡΟΥΤΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΗ Ι. ΜΗΛΙΑΚΟΥ, ΑΘΗΝΑ 1986.
7. ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΟΡΔΙΟΣ 1993.

8. ΜΑΡΙΟΣ ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΣ – ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΚΕΚΟΥ – ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ, ΑΘΗΝΑ 1986.
9. Π. ΑΒΔΕΛΙΔΗ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ, ΑΘΗΝΑ 1989.
10. Π. ΑΒΔΕΛΙΔΗ, ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1986.
11. ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε. 2005.